

**ЗАМОВНИК – Департамент
екології на природних ресурсів
Одеської обласної державної
адміністрації**

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
РЕГІОНАЛЬНОЇ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ З
ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА
2024-2028 РОКИ**

Одеса, 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Методологія стратегічної екологічної оцінки	4
2. Зміст та основні цілі програми регіональної комплексної програми з охорони довкілля одеської області на 2024-2028 роки, зв'язок з іншими документами державного планування	6
3. Характеристика поточного стану довкілля одеської області у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено	10
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	37
5. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документу державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	49
6. зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановленні на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документу державного планування	60
7. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	64
8. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	70
9. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	73
10. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку одеської області для довкілля, в тому числі для здоров'я населення	75
11. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення за наявності	80
12. Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію	81

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Необхідно брати до уваги те, що регіональна комплексна програма з охорони довкілля Одеської області на 2024-2028 рік відображає загальні пріоритети та цілі збереження та охорони навколишнього середовища усієї Одеської області загалом, з посиланням на конкретні населені пункти чи території, в межах яких існують певні екологічні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі на рівні реалізації конкретного природоохоронного заходу.

В рамках розробки Регіональної комплексної програми з охорони довкілля Одеської області на 2024-2028 роки, відповідно до ст. 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про обсяги СЕО на офіційному сайті замовника - Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації за посиланням:

<https://ecology.od.gov.ua/2023/11/rozpochato-proczeduru-strategichnoyi-ekologichnoyi-oczinky-proyektu-regionalnoyi-kompleksnoyi-programy-z-ohorony-dovkillya-odeskoyi-oblasti-na-2024-2028-roky/>

1. МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

1.1. Правові засади проведення СЕО

Проведення процедури стратегічної екологічної оцінки здійснюється на підставі наступних нормативно-правових актів:

- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
- Закону України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»;
- Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Протоколу «Про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 21.05.2003 у м. Києві»;
- наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 №296 «Про затвердження Методичних рекомендацій до здійснення стратегічної екологічної оцінки».

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (ухвалено Верховною Радою України 21 грудня 2010 року). В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії. Зокрема, одним з показників цілі 4 Стратегії «Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління» є показник «Частка державних, галузевих, регіональних та місцевих програм розвитку, які пройшли стратегічну екологічну оцінку – відсотків». У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 № 659) затверджено «Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» набрав чинності 12 жовтня 2018 року. Метою Закону є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється у випадках передбачених Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» з метою сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

1.2. Методологія проведення СЕО.

Методологія ґрунтується на досвіді проведення в Україні стратегічної екологічної оцінки стратегій регіонального розвитку. У 2013–2014 рр. СЕО за цією методологією проводилася для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року та Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП) і «Місцевий економічний розвиток міст України» (Проект МЕРМ), що впроваджувалися відповідно Конференційною радою Канади та Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади.

Методологія проведення СЕО складається з шести етапів:

1. Етап – визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
2. Етап – складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
3. Етап – проведення громадського обговорення та консультацій у порядку, передбаченому статтями 12 та 13 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
4. Етап - врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
5. Етап - інформування про затвердження документа державного планування;
6. Етап - моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

2. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ З ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024-2028 РОКИ, ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Регіональна комплексна програми з охорони довкілля Одеської області на 2024-2028 роки (далі – Програма) розроблена Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, відповідно до:

- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»,
- Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»,
- Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р,
- Національного плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»,
- Постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»;
- Морська природоохоронна стратегія України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р.

Метою Програми є охорона, відновлення і моніторинг довкілля, перш за все природних територій, які підлягають особливій охороні, забезпечення екологічної безпеки і конституційних прав громадян на сприятливе навколишнє природне середовище.

Основними екологічними проблемними питаннями області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- необхідність забезпечення ефективного управління відходами неналежне поводження з побутовими і небезпечними відходами, перш за все через наявність на території області непридатних пестицидів та інших небезпечних відходів (відходи ртуті та її сполук);
- недосконалість системи Державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на території Одеської області;

- необхідність розроблення стратегій адаптації до зміни клімату або включення питань адаптації до зміни клімату до стратегій розвитку, а також до програм економічного і соціального розвитку;

- необхідність запобігання та усунення наслідків промислового забруднення та забруднення довкілля внаслідок збройної агресії російської федерації;

- збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів;

- наявність небезпечних об'єктів та споруд Молдавської ДРЕС на території області;

- зсувні геологічні процеси;

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів зі створення умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.

Серйозною проблемою є наявність непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (далі - ХЗЗР), які залишились на території Одеської області з радянських часів. Належне поводження з ними є одним з напрямів роботи обласної державної адміністрації. На поточний час в Одеської області є 24 складів/місць, в яких знаходиться орієнтовно 135,83 тонн таких відходів. Необхідність їх ліквідації зафіксовано в протоколі державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайної ситуації № 7 від 13.09.2023. В НДУ «Український науковий центр екології моря» і ДУ «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень» тривалий час зберігаються морально застарілі ртутні термометри, відповідно у кількості 4133 шт. (вміст ртуті близько 348 кг) та 76 шт. (вміст ртуті понад 15 кг), що представляє загрозу для довкілля і потребує термінових заходів щодо її знешкодження.

Діюча система управління відходами неефективна і не створює умови до забезпечення екологічної безпеки та попередження та усунення забруднення довкілля. З набранням чинності новим Законом України «Про управління відходами» у липні 2023 року та відповідних нормативно-правових актів у сфері поводження з відходами з урахуванням вимог норм європейського законодавства, необхідно здійснити коригування Регіонального плану управління відходами Одеської області на період до 2030 року, розробити відповідні місцеві плани. З Міндовкілля України підписано Меморандум про співпрацю та партнерство про обговорення питань та впровадження інвестиційних проєктів стосовно створення сучасних потужностей з оброблення побутових відходів на території в семи територіальних громадах Одеської області: Юженської, Подільської, Арцизької міських, Авангардівської селищної та Знам'янської, Саф'янівської, Мологівської сільських територіальних громад Одеської області, удосконалення системи управління побутовими відходами.

Першочерговими заходами підвищення ефективності регіональної системи моніторингу довкілля, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 є організація і здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. Є необхідність розробки програми Державного моніторингу атмосферного повітря утримання у робочому стані і розвитку існуючої регіональної системи моніторингу атмосферного повітря. Інформація регіональних постів спостереження за станом атмосферного повітря використовується у загальнодержавних системах інформування про стан навколишнього середовища, отримані дані особливо актуально в умовах збройної агресії російської федерації.

Зміни клімату вже суттєво впливають на населення, сільгоспвиробництво, природні екосистеми. Відчувається підвищення температури атмосферного повітря, посилюється дефіцит водних ресурсів, змінюються біоресурси. В умовах зміни клімату важливо розробляти регіональні та місцеві стратегії та адаптації до зміни клімату та/або включати питання адаптації до зміни клімату до стратегій розвитку, а також до програм економічного і соціального розвитку області, району та населених пунктів. Планування та реалізація відповідних заходів дозволить адаптуватись до змін клімату.

В Одеської області налічується 212 комплексів каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1557,8 тис.м³/добу, більшість яких знаходиться у незадовільному санітарно-технічному стані. Одними з головних причин такого становища є те, що споруди побудовано у 70-80 роках минулого століття, на сьогодні не відповідають сучасним технічним вимогам, аварійні ситуації на лініях каналізаційних мереж своєчасно не ліквідуються, не ведуться поточні та капітальні ремонти очисних споруд, відсутній постійний контроль за їх роботою, що призводить до забруднення земель і підземних водоносних горизонтів. Слід виділити питання щодо стану Хаджибейського лиману внаслідок скиду великої кількості «недостатньо» очищених стічних вод у Хаджибейський лиман з очисних споруд, у зв'язку з чим значно підвищується рівень води лиману, що призводить до небезпеки прориву дамби та затоплення значної частини території м. Одеса.

Після розпаду СРСР частина технологічних об'єктів Молдавська ДРЕС на площі 1391,8 га, у тому числі Кучурганське водосховище, золошлаковідвали, дренажний канал та насосні станції № 1, 3 дренажної системи залишились на території України. Дренажні споруди для попередження підтоплення населених пунктів експлуатуються і обслуговуються органами місцевого самоврядування України. За відсутності фінансування дренажна система знаходиться в незадовільному технічному стані. Розроблені Правила експлуатації Кучурганського водосховища Молдавською ДРЕС не погоджені і не дотримуються. Кучурганське водосховище знаходиться у другому поясі зони санохорони Одеського водозабору, скид води біля 20 млн м³ води в р. Дністер з підвищеним солевмістом становить небезпеку для якості питної води на водозаборі. Також

не вирішені проблеми існування золошлаковідвалу Молдавської ДРЕС на землях Граденицької сільради Одеського району. Площі відвалу не рекультивовані, чим створюють небезпеку для здоров'я мешканців.

На сьогодні природно-заповідний фонд Одеської області має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0859 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99%, що значно нижче середнього значення по державі.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Характеристика поточного стану довкілля Одеської області, скорочено наведена у даному звіті відповідно до даних Екологічного паспорту Одеської області за 2022 р. та Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2022 році.

3.1 Адміністративний устрій

Детально з інформацією щодо адміністративно-територіального устрою Одеської області можна на сайті Міністерства розвитку громад та територій України у вільному доступі за посиланням <https://drive.google.com/file/d/1vxmKCr7fXStC-afp0aUUXHI0NONPMBew/view>.

Одеська область - найбільша за територією область України, розташована на південному заході країни (Рис.1). Одна з найрозвиненіших областей країни в економічному, туристичному, культурному та науковому напрямках. На півночі та сході межує (за годинниковою стрілкою) з Вінницькою, Кіровоградською та Миколаївською областями, омивається водами Чорного моря, на півдні - з Румунією, на заході - із Молдовою.

Одеську область було утворено 27.02.1932 р., коли ЦВК СРСР затвердив постанову IV позачергової сесії ВУЦВК від 09.02.1932 р. про створення на території Української СРР п'яти областей. У 1954 р. до її складу увійшла територія колишньої Ізмаїльської області (територія від Дністровського лиману до р. Дунай).

У рамках реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (децентралізації) на території Одеської області на початок 2020 року в області було утворено 37 територіальних громад (ТГ), в яких відбулись перші місцеві вибори депутатів та голів. На прямих бюджетних відносинах перебували 31 ТГ. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 623-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Одеської області», затверджено перелік спроможних територіальних громад, яким передбачено функціонування на Одещині 91 територіальної громади (ТГ) – 19 міських ТГ, 25 селищних ТГ та 47 сільських ТГ.

Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів» утворено в Україні 136 районів, у т. ч. в Одеській області – 7 (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

№	Назва району	Адміністративний центр району	Площа, км ²	Населення, осіб (на 01.01.2022)	Щільність населення осіб/км ²	К-ть міст	К-ть населених пунктів	К-ть громад
1	 <u>Березівський район</u>	м. <u>Березівка</u>	5549,8	104969	18,91	1	226	16
2	 <u>Білгород-Дністровський район</u>	м. <u>Білгород-Дністровський</u>	5155,0	196618	38,14	2	134	16
3	 <u>Болградський район</u>	м. <u>Болград</u>	4518,0	144377	31,96	2	99	10
4	 <u>Ізмаїльський район</u>	м. <u>Ізмаїл</u>	3131,1	204745	65,39	4	52	6
5	<u>Одеський район</u>	м. <u>Одеса</u>	3922,8	1378490	351,4	5	155	22
6	<u>Подільський район</u>	м. <u>Подільськ</u>	7056,5	220786	31,28	4	299	12
7	 <u>Роздільнянський район</u>	м. <u>Роздільна</u>	3572,2	101407	28,39	1	209	9

Рис.1 – Межі території Одеської області

3.2 Фізико-географічне розташування

Область займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла річки Дунай до Тилігульського лиману, а від моря на північ на 250 км.

На півночі Одеська область межує з Вінницькою та Кіровоградською, на сході – з Миколаївською областями, на заході – з Молдовою, а на південному заході – з Румунією. Всього в межах області пролягає 1362 кілометри державного кордону України. Площа Одеської області становить 5,5% території України.

Геополітичне розташування Одещини обумовлене як вигідним транспортно-географічним розміщенням, так і зростаючою активізацією її участі у великих європейських міжрегіональних організаціях - Асамблеї європейських регіонів і Робітничої співдружності придунайських країн. Будучи частиною морського фасаду країни, Одеська область значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського економічного співробітництва.

3.3 Природно-кліматичні умови

Клімат області вологий, помірно континентальний. У цілому клімат поєднує риси континентального і морського. Зима м'яка, малосніжна і нестійка; середня температура січня від -2°C на півдні до -5°C на півночі. Для весни характерні похмура погода, тумани у зв'язку з охолоджуючим впливом моря. Літо переважно спекотне, сухе; середня температура липня від 21°C на північному заході до 23°C на півдні, максимальна до $36-39^{\circ}\text{C}$ (в останні роки і більше). Осінь тривала, тепліше весни, в основному хмарна.

Середньорічна температура коливається від $8,2^{\circ}\text{C}$ на півночі до $10,8^{\circ}\text{C}$ на півдні області. Загальна сума опадів 340-470 мм на рік, головним чином випадають влітку (часто у вигляді злив). Число годин сонячного сяйва приблизно 2200 на рік. Тривалість вегетаційного періоду 168-210 діб із загальною сумою температур від 28°C до 34°C .

Взимку переважають північні і південно-західні вітри, влітку - північно-західні і північні. Південна половина області схильна до посух, курних бурь, суховіїв.

3.4 Стан атмосферного повітря

Сучасне виробництво висуває нові складні проблеми, зокрема збереження чистоти одного з найважливіших компонентів біосфери – повітряної оболонки. Останнім часом фактори антропогенного забруднення атмосфери набули глобального характеру.

Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвинутою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом.

Загальна кількість підприємств, що у процесі діяльності впливають на стан атмосферного повітря складає понад 3000 суб'єктів господарювання.

До переліку екологічно-небезпечних об'єктів (найбільших забруднювачів) відносяться наступні підприємства Одеської області:

- ВНС «Головна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Південна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Котовська» «Інфоксводоканал»; ВНС «Столбова» «Інфоксводоканал»; ВНС «Жевахова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Шкодова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Західна» «Інфоксводоканал» – очистка та подача води;

- ПАТ «Одеський припортовий завод» - виробництво міндобрив та переробка аміаку;

- ТОВ «СОЮЗ»; ТОВ «РАФ» - розміщення ТПВ;

- КП «Білгород-Дністровськводоканал»; АТ «Котовськводоканал»; ПАТ «Ізмаїльський целюлозо-картонний комбінат»; ТДВ «Арцизький завод залізобетонних виробів» - міські очисні споруди;

- Одеська дільниця КС-15 Миколаївського управління магістрального аміакопроводу – транспортування аміаку;

- Магістральні газопроводи Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів; Аміакопровід «Тольяті-Горлівка-Одеса» МДП «Трансаміак»; Нафтопровід «Снігурівка Одеса»; Одеське районне нафтопровідне управління: дільниця 10 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 145 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 177 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 277 км магістрального нафтопроводу «Кременчуг-Херсон»; дільниця 45-46 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; Нафтопровід «Одеса-Броди»; МНТ (морський нафтовий термінал) «Південний» філії МН «Дружба» ПАТ «Укртранснафта»; ГКС «Березівка» Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів» УМГК «Прикарпаттрансгаз» – транспортування вибухонебезпечних речовин;

- ПАТ «Одеський нафтопереробний завод» - переробка та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- МНТ «Південний» Філія «Південні магістральні нафтопроводи» ПАТ «Укртранснафта» - Переробка вантажів та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- ГКС «Ананьїв»; ГКС «Тарутине» - зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- Газопроводи «Кривий Ріг-Одеса»; «Одеса-Кишинів-Рибниця», «Роздільна-Ізмаїл», «Ананьїв-Тирасполь», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Одеса», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Кривий Ріг-Ізмаїл» - транспортування газоподібного палива.

Майже три чверті усіх викидів забруднюючих речовин нашого регіону (70,4%) спричинено підприємствами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 15,9% – підприємствами переробної промисловості.

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря від стаціонарних джерел, були метан (72 % від сумарних обсягів), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (8,1%), оксид вуглецю (9,1%), діоксид азоту (4,3%), діоксид сірки (2,3%), неметанові леткі органічні сполуки (1,9%), аміак (1,8%). Більше половини усіх викидів забруднюючих речовин області припадало на м. Одеса.

Негативний вплив на довкілля мають викиди діоксиду вуглецю. Це парниковий газ, який затримує інфрачервоне випромінювання земної поверхні, що призводить до глобального потепління на планеті.

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2022 рік та два попередніх наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	3	4	4
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	264	268	126
другої групи	58	30	24
третьої групи	206	238	102
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис.т	42,6	-	-
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	1,28	-	-
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	17,9	-	-

Загальна довжина залізничної мережі області майже 1100 км, її обслуговує 100 залізничних станцій. Одещину перетинає також 7 автомагістралей. Внаслідок інтенсивного руху транзитного автотранспорту через населені пункти, а також в зв'язку із збільшенням кількості транспортних засобів у місцевих жителів, спостерігається забруднення атмосферного повітря викидами вихлопних газів. Вихлопні гази містять певну кількість (залежно від палива, типу двигуна та його технічного стану) токсичних і шкідливих компонентів не тільки для людського організму, а й для всього довкілля.

Зменшення цього впливу можливе шляхом удосконалення схем руху, будівництвом об'їзних шляхів, розташування майданчиків для паркування автомобілів, покращення якості пального, покращення якості автодоріг.

З метою оцінки можливого впливу забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення в населених пунктах області ДУ «Одеський

обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» проводився постійний моніторинг за станом його якості.

Лабораторний контроль атмосферного повітря проводився на території житлової забудови 49 населених пунктів, у тому числі на території 18 сільських населених пунктів. лабораторні дослідження здійснювалися на визначення 27 забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

На протязі 2022 року у рамках програми соціально-гігієнічного моніторингу була досліджена 2001 проба атмосферного повітря, у тому числі на території житлової забудови міст Одеса, Ізмаїл, Подільськ, Білгород-Дністровський, Роздільна, Южне, Кілія, Біляївка, Балта, Березівка, Овідіополь, Рені, Болград, Любашівка було відібрано та досліджено 1818 проб, на території сільських населених пунктів-183 проби атмосферного повітря, перевищення граничнодопустимих концентрацій відсутні.

Перевищення максимально-разових граничнодопустимих концентрацій було виявлено у 19 пробах на маршрутних постах, розташованих поруч з автомагістралями з високою щільністю руху транспорту м. Одеса (до 10000-15000 од/год) по вмісту окису вуглецю, діоксину азоту (максимальна концентрація – 1,24 ГДК та 1,32 ГДК відповідно).

Перевищень ГДК в рекреаційних зонах міста не виявлено.

Перевищень ГДК таких специфічних для промисловості міста речовин, як аміак, бензол, марганець, хлорид водню, сірководню в ході моніторингу виявлено не було.

Моніторинг за станом атмосферного повітря також здійснювався пересувною екологічною лабораторією КП «Муніципальний центр екологічної безпеки» Одеської міської ради в затверджених точках контролю, розміщених на перехрестях транспортних магістралей міста, на кордонах санітарно-захисних зон потенційно-небезпечних об'єктах м. Одеси, в прибережній зоні, а також в парках і скверах, відповідно до затвердженого плану графіку.

Спостереження проводилися з автоматичним відбором проб та вимірами концентрацій газоаналізаторами з 8 забруднюючими речовинами (оксид вуглецю, озон, сірководень, аміак, діоксин сірки, пил, діоксин азоту та вуглеводні).

За звітний період виконано 3189 спостережень з автоматичним відбором проб та 24862 визначення концентрацій забруднюючих речовин у встановлених точках на території міст.

В прибережній зоні, а також в парковій зоні міста моніторинг показав мінімальний вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Громадськості відкрито онлайн доступ до результатів вимірювань на офіційному веб-сайті: <http://ecology.odessa.gov.ua> у розділі «Моніторинг довкілля».

Радіаційне забруднення атмосферного повітря

В межах системи моніторингу ДУ «Одеський обласний лабораторний центр МОЗ України» у 2022 році досліджено 260 проб атмосферного повітря на радіаційне забруднення. Відхилень від фонових значень не виявлено. Максимальна бета-активність проб спостерігається на контрольній ділянці №1 (м. Одеса), що може бути пов'язано з загальним запиленням великого міста.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. №391 для визначення радіаційної обстановки запроваджено щоденний моніторинг експозиційної дози гамма-випромінювання на території м. Одеси та районів області. В м. Одесі було встановлено 10 контрольних точок.

В районних центрах виміри проводилися у містах проживання і відпочинку населення не менше ніж у 3-х контрольних точках населеного пункту.

Всього за 2022 рік проведено 30 000 моніторингових досліджень за гаммафоном (експозиційної дози гамма-випромінювань). Середні значення потужності експозиційної дози гамма-випромінювання коливаються від 0,06 до 0,16 мкЗв/годину, що не перевищує допустимі рівні.

Радіаційний фон на території області складає 11-14 мкР/год., що відповідає природному фону багаторічних спостережень.

3.5 Водні ресурсів

Водні ресурси області складаються з запасів підземних та поверхневих вод. Запаси поверхневих вод на території області розподіляються нерівномірно. Північна та центральна частини території характеризуються обмеженими запасами води, а південь та захід, які тяжіють до річок Дністер та Дунай, мають великий запас води.

Станом на 01.01.2022 на території Одеської області нараховується 3147 водозаборів, які належать 2236 водокористувачам. Загальна кількість водопунктів складає 5951 у тому числі артезіанських свердловин – 5748, шахтних колодязів – 193, джерельних каптажів – 9.

За підсумками 2022 року загальна протяжність водопровідних мереж в Одеській області становить 10162,1 км, з них у ветхому та аварійному стані – 3053,3 км, що становить 30,05 % від загальної протяжності. Протяжність каналізаційних мереж складає 1886,4 км, з них у ветхому та аварійному стані – 857,3 км, що становить 45,4 % від загальної протяжності.

Однак, забезпеченість підземними водами якісною питною водою у цілому по області становить близько 30 %. Питне водопостачання області майже на 80 % забезпечується за рахунок поверхневих джерел, тому якість води у поверхневих водних об'єктах є вирішальним чинником санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

Одеський водопровід одержує воду з поверхневих джерел річок Дністер, Ізмаїльський район з ріки Дунай, Болградський район з озера

Ялпуг. Всі інші населені пункти користуються водою з підземних джерел.

На території Одеського регіону за особливостями водокористування та умовами водозабезпеченості у межах існуючих річкових басейнів можна виділити п'ять водогосподарських районів, а саме:

1. Північний водогосподарський район охоплює територію Подільського району (колишні Ананьївський, Балтський, Кодимський, Подільський, Окнянський, Любашівський і Савранський адміністративних районів). На території зазначених районів налічується 1079 артсвердловин, з них 786 (73 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Підземні джерела районів є основним джерелом водопостачання і оцінюються, як придатні для питного водокористування.

2. Центральний водогосподарський район охоплює території Березівського району та Роздільняського району (колишні Великомихайлівський, Миколаївський, Захарівський та Ширяївський адміністративні райони). На території зазначених районів налічується 1155 артсвердловин, з них 796 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Мінералізація підземних вод, головним чином верхньосарматських (розвідані горизонти, на які бурять свердловини для споживання води на питні потреби) водоносних горизонтів артезіанського басейну підвищена, але вони являються єдиним джерелом водопостачання.

3. Приміський (Придністровський) водогосподарський район охоплює території міст Одеса, Чорноморськ, Южний, Теплодар, Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровського, Одеського, Роздільняського районів (колишні Біляївський, Лиманський, Іванівський, Овідіопольський та Роздільнянський адміністративних райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дністер та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 2338 артсвердловин, з них 1397 артсвердловин (60 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

4. Південно-Західний водогосподарський район охоплює територію Болградського та Білгород-Дністровського району (колишні Арцизький, Саратський, Тарутинський і Татарбунарський адміністративних райони) та характеризується у цілому незадовільною водогосподарською ситуацією та відсутністю надійних джерел водопостачання – розвідані підземні води мають високу мінералізацію. На території зазначених районів налічується 796 артсвердловин, з них 470 (59 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

5. Придунайський водогосподарський район охоплює територію міста Ізмаїл та Болградського, Ізмаїльського районів (колишні Болградський, Ізмаїльський, Кілійський і Ренійський адміністративні райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дунай та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 296

артсвердловин, з них 204 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

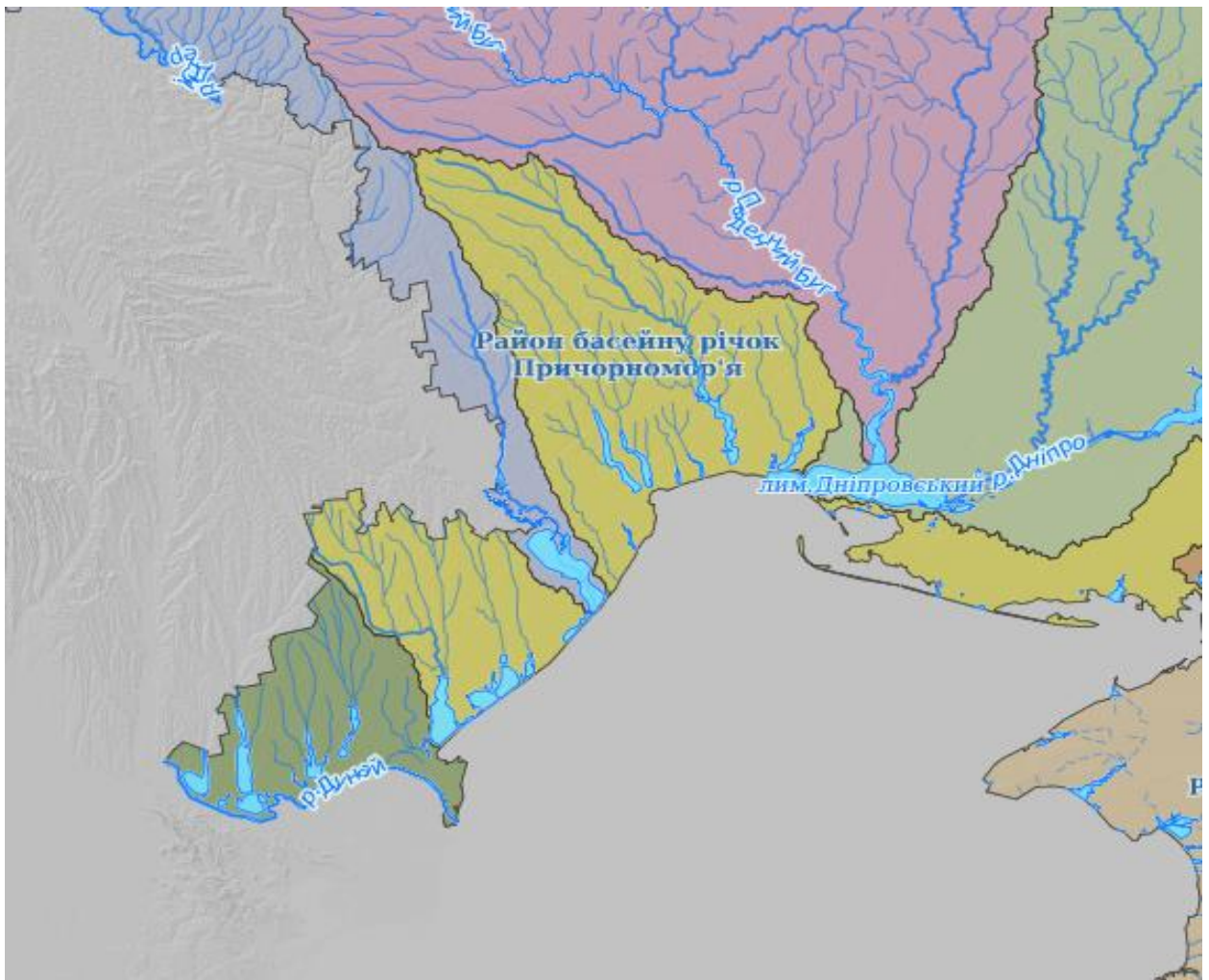

Рис.2 – Викопіювання з Геопорталу Державний водний кадастр України

Основними забруднювачами водних ресурсів являються: ТОВ «Інфокс» філія «Інфоксводоканал», КП «Чорноморськводоканал», КП «Водоканал» м. Арциз, КВЕП «Подільськводоканал», КП «Білгород-Дністровськводоканал», Затоківське ВУЖКГ, КП «Балтаводоканал», ПАТ «Целюлозно-картонний комбінат», МКП «Теплодарводоканал» та інші.

Основними забруднювачами поверхневих вод є підприємства житлово-комунального господарства.

Дослідження фізико-хімічних показників якості води проводились лабораторією моніторингу вод та ґрунтів БУВР річок Причорномор'я та нижнього Дунаю. Інформація щодо проведених досліджень якості поверхневої водинаведена в таблиці 2.3

Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод

Таблиця 2.3

Назва водного об'єкту	Кількість державних моніторингових створів спостереження, од		Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	Кількість показників, одиниць**	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
Басейн р. Дністер					
р. Дністер	2	2	24 (фізхім) та 24 (пріор.)	614 фіз.-хім. та 1464 пріоритетних ЗР	19 (ХСК, циперметрин, алахлор, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Ягорлик	1	1	11 (фізхім) та 11 (пріор.)	286 фіз.-хім. та 671 пріоритетних ЗР	8 (ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr)
р. Білочі	1	1	11 (фізхім) та 11 (пріор.)	286 фіз.-хім. та 671 пріоритетних ЗР	15 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr, бензо(b)флуорантен)
Кучурганське водосховище	2	2	20 (фізхім) та 20 (пріор.)	520 фіз.-хім. та 1220 пріоритетних ЗР	79 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
р. Турунчук	1	1	10 (фізхім) та 10 (пріор.)	260 фіз.-хім. показників та 610 пріоритетних ЗР	14 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, СПАР, Zn,Cr)
Дністровський лиман	1	1	11(пріор.)	671 пріоритетних ЗР	17 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, Cu,Zn,Cr)
Басейн р. Дунай					
р. Дунай	8	8	33 (фізхім) та 90 (пріор.)	880 фіз.-хім. та 4819 пріоритетних ЗР	81 (ХСК, БСК ₅ , Fe, циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr, бензо(g,h,i)перілен)
водосховище Ялпуг-Кугурлуй	3	3	12 (фізхім) та 34 (пріор.)	312 фіз.-хім. та 2074 пріоритетних ЗР	60 (мінералізація, ХСК, циперметрин Cu,Zn,Cr))
водосховище Китай	1	1	12 (пріор.)	732 пріоритетних ЗР	34 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr, циперметрин)
водосховище Кагул	1	1	11 (пріор.)	671 пріоритетних ЗР	16 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr)
водосховище Катлабух	2	2	20 (пріор.)	1220 пріоритетних ЗР	65 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Великий Ялпуг	1	1	5 (фізхім) та 5 (пріор.)	130 фіз.-хім. та 305 пріоритетних ЗР	7 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин Cu,Zn,Cr)
р. Киргиж-Китай	1	1	7 (фізхім) та 7 (пріор.)	182 фіз.-хім. та 427 пріоритетних ЗР	37 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Fe, NH ₄ , циперметрин, флуорантен, цибутрин, бензо(b)флуорантен, бензо(k)флуорантен, бензо(g,h,i)перілен Cu,Zn,Cr)
р. Карасулак	1	1	10(пріор.)	610 пріоритетних ЗР	21 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, бензо(b)флуорантен,

					бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, цибутрин, Zn,Cr)
р. Нерушай	1	1	12(пріор.)	732 пріоритетних ЗР	15 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Zn,Cr)
р. Ташбунар	1	1	5(пріор.)	305 пріоритетних ЗР	8 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ Cu,Zn,Cr)
озеро Саф'яни	1	1	1(пріор.)	61 пріоритетних ЗР	8 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
Басейн річки Південний Буг					
р. Кодима	1	1	11(пріор.)	671 пріоритетних ЗР	7 (циперметрин, Cu,Cr, цибутрин)
Басейн річок Причорномор'я					
р. Каплань	1	1	7 (фізхім) та 7 (пріор.)7 (пріор.)	133 фіз.-хім. та 122 пріоритетних ЗР	13 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Zn,Cr)
р. Чага	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	34 (мінералізація, ХСК, СПАР, БСК ₅ , Fe, флуорантен, NH ₄ , бензо(а)пірен, цибутрин, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Zn)
р. Когильник	1	1	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 488 пріоритетних ЗР	42 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, NH ₄ , Cu,Zn, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин)
р. Сарата	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	26 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Zn,Cr;)
р. Хаджидер	2	2	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 976 пріоритетних ЗР	43 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, NH ₄ , СПАР, циперметрин, Zn,Cr; низький розчинений кисень у травні, вересні)
Водосховище Сасик	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	30 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, бензо(г,н,і)перілен, Zn,Cr)
р. Алкалія	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	11 (ХСК, мінералізація, циперметрин, Zn,Cr)
р. Великий Куяльник	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	1(мінералізація, ХСК, тетралорметан)
р. Тилігул	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	12(ХСК, мінералізація, флуорантен, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
Хаджибейський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	20 (ХСК, БСК ₅ , мінералізація, флуорантен, циперметрин,

					бензо(а)пірен бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен) Cu,Zn,Cr)
Тилігульський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	14 (мініралізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, тетрахлорметан, Cu,Zn,Cr)

3.6 Земельні ресурси, ґрунти та надра

Земельні ресурси Одеської області (3331,38 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння.

Найбільшою є питома вага земель сільськогосподарського призначення – 2588,18 тис. га, з них рілля – 2077,042 тис. га. У структурі земель землі сільськогосподарського призначення займають 77,69 %, у тому числі рілля – 62,35 %.

Землі громадського призначення займають 30,5 тис. га.

Площа земель оздоровчого призначення становить 2,0 тис. га, а площа рекреаційного призначення – 4,5 тис. га.

Землі лісогосподарського призначення, ліси та інші лісовкриті площі займають 223,4 тис. га або 6,7 % території області.

Землі водного фонду займають 210,73 тис. га або 6,33 % території області, в тому числі природні водотоки (річки та струмки) – 15,3 тис. га, озера та лимани – 167,2 тис. га, ставки – 12,1 тис. га, штучні водосховища – 7,6 тис. га, штучні водостоки (канали, колектори, канали) – 8,4 тис. га.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики займають 31,7 тис. га.

До порушених земель віднесено 2,4 тис. га (з них не використовуються у виробництві 1,5 тис. га).

Землі, що використовуються для транспорту та зв'язку, в цілому по Одеській області займають 25,1 тис. га.

Площа земель під твердими побутовими відходами складає 0,5 тис. га, з яких більша частина не відповідає екологічним нормам.

Структура земельного фонду регіону наведена в таблиці 3.4.

Структура земельного фонду Одеської області

Категорія земель та види земельних угідь	2020		2021		2022	
	всього, тис.га	% до загальної площі території	всього, тис.га	% до загальної площі території	всього, тис.га	% до загальної площі території
1	4	5	6	7	10	11
Загальна територія, у т.ч.	3331,40	100,00	3331,40	100,00	3331,38	100,00
1. Сільсько-господарські угіддя	2591,60	77,80	2588,22	77,69	2588,22	75,56
рілля	2075,3	62,30	2076,97	62,35	2077,04	62,34
перелоги	27,40	0,82	27,18	0,82	27,18	0,82
багаторічні насадження	86,50	2,60	82,331	2,47	82,29	2,47
сіножаті і пасовища	402,40	12,08	401,75	12,06	401,67	12,06
2. Ліси та інші лісовкриті площі	222,99	6,70	223,36	6,70	223,41	6,71
з них вкриті лісовою рослинністю	199,8	6,00	200,245	6,01	200,20	6,01
3. Забудовані землі	131,16	3,90	134,14	4,03	134,14	4,02
4. Відкриті заболочені землі	73,30	2,20	77,2	2,32	76,97	2,31
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	33,80	1,01	30,79	0,92	31,03	0,93
6. Інші землі	278,55	8,36	277,69	8,34	277,65	8,33
Всього земель (суша)	3120,80	93,68	3120,66	93,67	3120,65	93,67
Території, що покриті поверхневими водами	210,6	6,32	210,74	6,33	210,73	6,33

Найважливішою і найбільш поширеною ґрунтоутворюючою породою на території області є лес (рис.3). У лесостеповій частині ґрунтовий покрив досить різноманітний. Але більшу частину Одеського лісостепу вкривають середньогумусні чорноземи (вміст гумусу 5-8%). У багатьох містах трапляються невеличкими острівцями опідзолені сірі і деградовані ґрунти. У долинах рік поширені піщані алювіально-лучні ґрунти. Різноманітність ґрунтів у лісостеповій частині області пояснюється тим, що в минулому ґрунти тут утворилися, як під лісовою, так і під трав'янистою рослинністю. Для всіх ґрунтових комплексів одеського лісостепу характерна природна родючість.

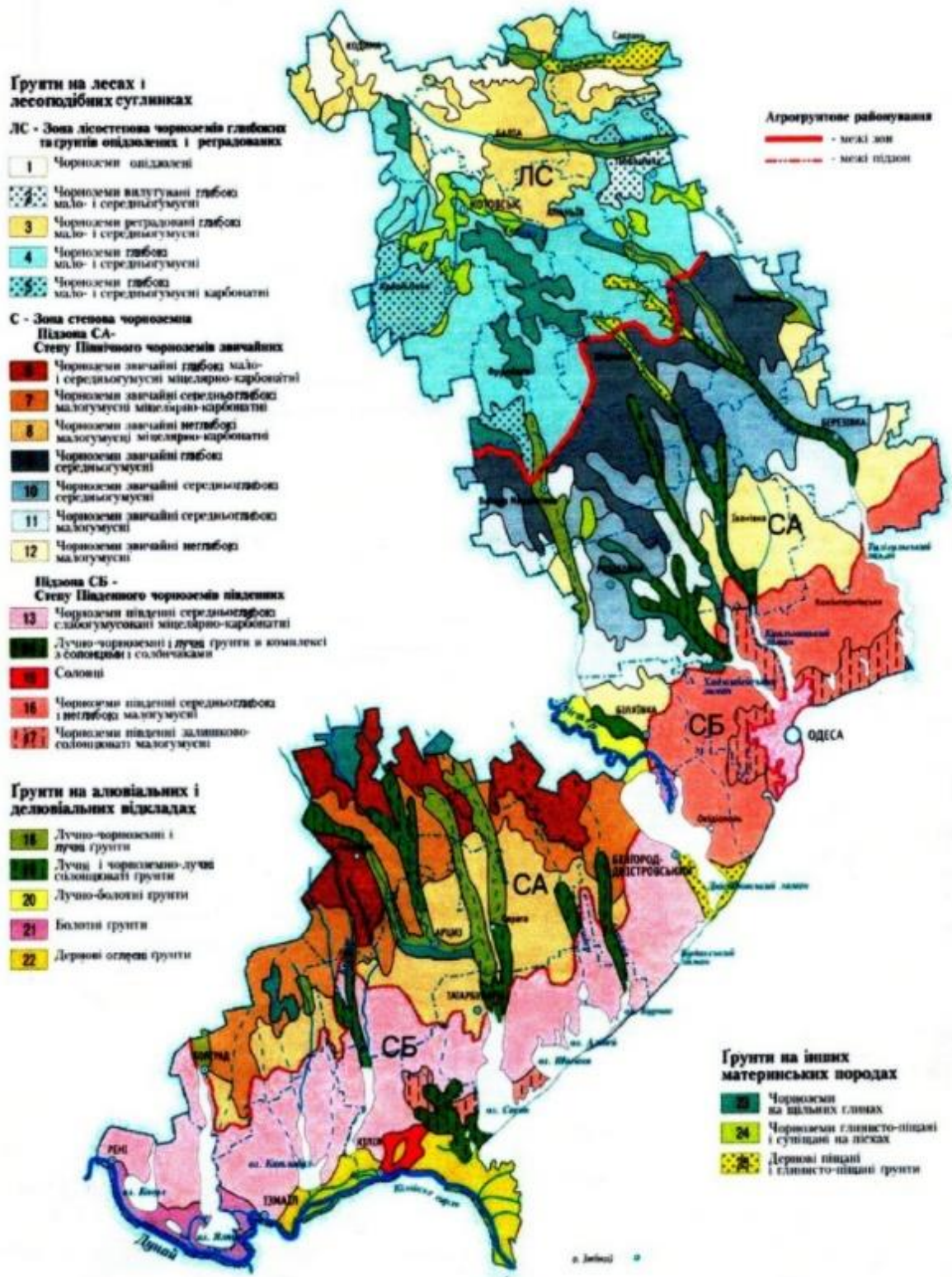

Рис.3 – Карта ґрунтів Одеської області

Степ займає більшу частину території області, ґрунтознавці поділяють його на південний, або сухий (приморська смуга) і центральний. Центральний степ на півночі межує з лісостепом. На півдні його межа проходить по лінії Роздільна –Березівка. Тут на лесових материнських породах найбільш поширений звичайний середньогумусний чорнозем, який відрізняється від типового меншим гумусним горизонтом, вміст гумусу в ньому 6-7,5%. У

південному, або сухому степу на вододілах найбільш поширений звичайний південний малогумусний чорнозем (вміст гумусу 4-4,5%). Південні чорноземи на захід від Одеси мають товщу гумусних горизонтів 55-60см. У задністрівській частині області більшу частину території займають також південні чорноземи. У крайньому північно-західному кутку її досить поширені глибокі середньогумусні чорноземи. На південний схід до лінії с. Червоноармійське (Болградський район) – Нова Іванівка-Роца (Тарутинський район) – Старокозаче поширені звичайні малогумусні чорноземи. У прибережній смузі від озера Сасик до Дністрівського лиману ґрунти в основному солонцюваті. У заплавах Дунаю і Дністра поширені мулуваті-болотні в комплексі з торфово-болотними.

Мінерально-сировинна база області майже на 80 % складається із сировини для виробництва будівельних матеріалів. Найбільш важливими видами є: цементна сировина, керамзитова сировина, камінь будівельний, вапняк для опіку, піски.

Найбільше розповсюдження мають тверді нерудні корисні копалини місцевого значення: піски, суглинки, гравій, галька, граніти, які використовуються як будівельні матеріали чи сировина для їх виробництва. За даними Причорноморського ДРГП на території області налічується 145 родовищ корисних копалин, що застосовуються у будівництві та знаходяться на Державному балансі родовищ корисних копалин, з яких розробляються лише 45 родовищ.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів (Закон України «Про охорону земель»). Стан консервації земель наведено у таблиці 3.5.

Консервація земель Одеської області

Таблиця 3.5

Рік	Вид земель, що потребує консервації	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
		тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8
2020	Одеська область	34,2217	31,07	х	х	34,2217	31,07
2021	Одеська область	22,3326	18,57	х	х	23,3326	18,57
2022	Одеська область	84,3823	2,53	х	х	84,3823	2,53

Важливість питання ефективного використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у Одеській області є одним з найактуальніших, адже в області понад 2,5 млн га сільськогосподарських угідь, у тому числі більш 2 млн га ріллі, більше 80 тис. га виноградників. Контроль щодо охорони земель вимагає невідкладних науково

обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування. Так, з метою організації сільськогосподарського виробництва і впорядкування сільськогосподарських угідь у межах землеволодінь та землекористувань для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращання природних ландшафтів за заявою землевласників або землекористувачів розробляються проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь (ст. 52 Закону України «Про землеустрій»).

3.7 Поводження з відходами

На території Одеської області, відповідно до щорічної звітності за формою № 1-ТПВ, кількість змішаних твердих побутових відходів, зібраних та перевезених підприємствами виконавцями послуг за 2022 рік складає 2,08 млн м³, кількість змішаних твердих побутових відходів захоронених на полігонах та звалищах за 2022 рік складає 2,01 млн м³/ 503,717 тис. т. Послугами з вивезення ТПВ охоплено 72,0 % населення.

Гострою проблемою є питання незадовільного стану майже всіх полігонів та порушень правил їх експлуатації відповідно до норм чинного законодавства. Сміттєзвалища не відповідають нормам екологічної безпеки та потребують реконструкції відповідно до нормативно-правових актів. Сортивальні лінії та інші технології з перероблення твердих побутових відходів в Одеській області відсутні. В області налічується 7 об'єктів перероблення відходів, як вторинної сировини та 32 підприємства зі збору відходів, як вторинної сировини.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері поведження з небезпечними відходами на території області:

- ПП «КОНКОРД» (сmt. Чорноморське) - ліцензія АГ №507019 від 25.11.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ЕКО-СЕРВІС» (сільрада Шабівська) - ліцензія АЕ №263922 від 14.10.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ГРІН-ПОРТ» (м. Одеса) - ліцензія АД №041588 від 31.05.2011р., (необмежений);
- АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИЙ ЗАГІН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ГОЛОВНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ МНС УКРАЇНИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ(м. Одеса) - ліцензія АД №041590 22.08.2011 (необмежений);
- ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «УКРЕКОПРОМ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 06.09.2016 № 327 «Про видачу ліцензії» (необмежений);

- ДП «ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПОРТ» (м. Ізмаїл) - ліцензія АЕ №460716 22.02.2015 (необмежений);
- ТОВ «УТІЛЬВТОРПРОМ» (м. Теплодар)- Наказ Міндовкілля України від 12.09.2016 № 336 «Про видачу ліцензії» (безстроковий);
- ПП «ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 14.03.2011 № 75 "Про видачу ліцензії";
- Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини
 - ПП «Арцизький «Вторм-Сервіс» (м. Арциз) - ПЕТ-пляшки;
 - ПП «Артал» (м. Арциз) - металобрухт чорних та кольорових металів;
 - КП «Білгород-Дністровськвторресурси» (м. Білгород-Дністровський) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
 - ФОП Олійник О. В. (сmt. Велика Михайлівка)- макулатура, відходи полімерні;
 - ФОП Холевка Є. М. (сmt. Велика Михайлівка) - макулатура, відходи полімерні, металобрухт
- Іванівський ринок «Привоз» Іванівської РСС (сmt. Іванівка) – макулатура;
- ФОП Будішевський В.В. (с. Дальник) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ПП «Овіком-Мет» (сmt. Овідіополь) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Олімп-Юг ЛТД» (с. Лиманка) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Укрвторсплав» (сmt. Тарутине) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Сібов С. В. (сmt. Тарутине) - макулатура, склотара;
- ФОП Козуб Віктор Анатолійович (с. Старі Маяки) - металобрухт чорних металів;
- Ширяївська райспоживспілка (сmt. Ширяєве) – макулатура;
- Повне товариство «ІЛЛІЧІВСЬКПРОДРЕСУРСИ»(м. Іллічівськ) - макулатура, ПЕТ-пляшки, полімерні вироби, скло, з/б банка, стейч;
- КП «Будинок побуту «Фірма Райдуга» (м. Чорноморськ) – макулатура;
- ФОП Андрух А. В.(м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Богомолова-Ширяєва В.М. (м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ВАТ «Втормет» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ПП «Металіст КАА» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ВКФ «Ніка Пласт» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, полімерні вироби;
- ТОВ «ЄП «Вторма Одеса» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ;
- ТОВ «Агростіл ЛТД» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Ферко» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Техностил» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;

- ПП «Автометком» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «ГАМА» (м. Одеса) - полімерні матеріали;
- ТОВ «МП Ефест» (м. Одеса) - макулатура;
- ТОВ «Вторма Одеса Юг» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ТОВ «Полістек» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- Представництво фірми «Вторма» (м. Южне) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- СПД Брагін А. (м. Южне) - скло, склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини (об'єкти з перероблення відходів як вторинної сировини):

- ПрАТ «Ізмаїльський целюлозно-картонний комбінат» (м. Ізмаїл) - виробництво папіру та картону, виробництво гофротари;
- ПП «Аргумент» (м. Одеса) - виробництво паперової маси (туалетний папір);
- КФ ТОВ «Водограй» (Усатівська сільська рада) - переробка ПЕТ пляшок;
- ТОВ «Отрада» (м. Білгород-Дністровський) - переробка полімерних відходів.

На території Одеської області не впроваджено роздільного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів.

З метою вирішення критичної ситуації, яка склалася з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробленням, утилізацією та захороненням відходів між Україною та Європейським Союзом підписана угода про асоціацію, в рамках якої розроблена та реалізується Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р.

Одним з основних напрямків реалізації цієї Стратегії є розробка Регіональних планів управління відходами до 2030 року. Регіональний план управління відходами передбачає специфіку регіону, проведення аналізу існуючої системи управління відходами, вибору оптимальної регіональної системи управління відходами (інфраструктура роздільного збирання та перероблення відходів, будівництво сміттесортувальних станцій, сміттєперевантажувальних станцій та регіональних комплексів управління відходами) та практичні заходи, що необхідні для її впровадження.

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року розроблені Регіональні плани управління відходами до 2030 року погоджуються з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерством розвитку громад та територій України відповідно

до їх компетенції. Затверджений регіональний план управління відходами є підставою для фінансування з державного і місцевих бюджетів.

3.8 Культурна спадщина

В області діє 25 установ обласного підпорядкування: 6 театральновидовищних закладів, 3 обласні бібліотеки, 5 центрів національних культур, 7 музеїв, 3 навчальні заклади культури і мистецтв, а також 6 закладів національного значення.

На території м. Одеса та Одеської області розташовані більше 4500 пам'яток культурної спадщини які презентують період від античності до ХХ ст. Найбільшою є концентрація архітектурних пам'яток в центральній частині Одеси, де розташовані такі визначні пам'ятки як Одеський національний академічний театр опери та балету, Потьомкінські сходи, ансамбль Приморського бульвару, Воронцовський та Шахський палаці, палаці Абаза та Гагаріних, які одночасно є популярними туристичними об'єктами. Не менш цікавими є палаці на території області – Палац Курисів в с. Курисове Лиманського району та Палац-садиба Дубицьких в с. Василівка Біляївського району.

Найбільш визначною архітектурною пам'яткою на території області є комплекс Акерманської фортеці (XIV-XVI ст.) в м. Білгород-Дністровський.

Не менш цікавими є й культові споруди-пам'ятки такі як Мала мечеть в Ізмаїлі, унікальні для південної України дерев'яні храми в Балтському та Кодимському районі, середньовічні Вірменська та Грецька церкви в Білгород-Дністровському та Миколаївська церква в Кілії.

В області реалізуються великі мистецькі проекти, які стали вже традиційними, зокрема: Міжнародний Одеський Корнійчуковський фестиваль дитячої літератури, XXII Міжнародний книжковий фестиваль «Зелена хвиля»; Одеський міжнародний літературний фестиваль; Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Два дні і дві ночі нової музики»; мистецький марафон «Ніч в філармонії»; Міжнародний музичний фестиваль «Odessa Classics»; Одеський міжнародний кінофестиваль; фестиваль мистецтв «Оksamитовий сезон в Одеській опері», міжнародний джазовий фестиваль «OdessaJazzFest», Всеукраїнський рокфестиваль «Дунайська Січ» (м. Ізмаїл); регіональний етно -фестиваль «Кодима Фест» (с. Івашків Кодимського району).

3.9 Об'єкти природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд Одеської області станом на 01.01.2023 року має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0892га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99 %.

За категоріями об'єкти природно-заповідного фонду Одеської області представлені наступним чином:

- 1 біосферний заповідник (Дунайський біосферний заповідник);
- 3 національних природних парки (Нижньодністровський, «Тузловські лимани», «Куяльницький»);
- 1 зоопарк;
- 1 ботанічний сад;
- 2 регіональних ландшафтних парки («Ізмаїльські острови», «Тилігульський»);
- 42 заказника;
- 25 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 49 пам'яток природи;
- 4 заповідних урочища.

На територіях та об'єктах природно-заповідного фонду охороняються більше 194 видів представників рослинного і 382 види тваринного світів, які є рідкісними та знаходяться під загрозою зникнення. У північних районах заповідні території представляють переважно дубово-ясеневі і соснові ділянки лісу, паркові насадження колишніх панських маєтків, де ще збереглись історико-культурні об'єкти (парк «Гетьманівський» у смт. Гетьманівка, Кардамичівський).

У центральній, східній і західній частинах області окрім лісових насаджень у природно-заповідному фонді зберігаються ділянки типчаково-ковилово-різнотравного степу, притаманного даній місцевості в минулому. На півдні - це гирлові ділянки найбільших рік України Дунаю і Дністра з їх своєрідним ландшафтом і унікальною острівною системою та мережа причорноморських лиманів (Тилігульський лиман, Тузловська група лиманів (Шагани-Алібей-Бурнас), водосховище Сасик, придунайські озера Кугурлуй і Картал). Ці території включені до світової мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, первісні природні комплекси яких зберігаються в Дунайському біосферному заповіднику, Нижньодністровському національному природному парку, національному природному парку «Тузловські лимани», національному природному парку «Куяльницький», регіональних ландшафтних парках «Ізмаїльські острови» і «Тилігульський», заказнику місцевого значення «Лунг». На заповідних територіях дельти Дунаю зустрічаються 63 % птахів, зареєстрованих на території України та 42 види птахів, занесених до Червоної книги України і Європейського Червоного списку. Лише на Тузловських лиманах на великій відстані поки що збереглась не перетвореною унікальна піщана коса зі специфічною біотою, яка з'єднує лимани з Чорним морем та цінні природні комплексив межах НПП «Куяльницький».

Із загальної кількості територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області 7 є юридичними особами і мають відповідні адміністрації (Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, національний природний парк «Тузловські

лимани», національний природний парк «Куяльницький», регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», Одеський зоологічний парк та Ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова), 37 території та об'єктів знаходиться у віданні державних підприємств лісового господарства, а решта об'єктів знаходиться у віданні установ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування.

Охорона і збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є одним з основних пріоритетів природоохоронної політики Одеської області. Для підтримання загального екологічного балансу, збереження найбільш цінних природних комплексів, різноманітності ландшафтів і генофонду рослинного й тваринного світу Одеської області протягом 2022 року проведено комплекс заходів щодо збереження цінних природних екосистем, а саме:

- Указом Президента України від 01 січня 2022 року №3/2022 на території Одеського та Березівського районів Одеської області утворено національний природний парк «Куяльницький» загальною площею 10 800,8867 га;

- Указом Президента України від 02 січня 2022 року №06/2022 розширено територію ботанічного заказника загальнодержавного значення "Староманзирський" на території Болградського району Одеської області на 99 га;

- Одеською обласною радою прийнято рішення від 02.12.2022 №488-VIII щодо зміни меж (розширення) території заповідного урочища місцевого значення «Дністровські плавні» на території Білгород-Дністровського району Одеської області, територію заповідного урочища розширено на 757 га.

До складу екологічної мережі Одеської області (Рис.4) включено землі природно заповідного фонду (ядра екомережі), землі лісового і водного фонду, землі оздоровчого, рекреаційного призначення, території та землі, які є місцями мешкання і зростання об'єктів тваринного і рослинного світу, занесених в червону і Зелену книги України, водно-болотні угіддя, малопродуктивні і деградовані сільськогосподарські землі як сполучні, буферні і відновлювальні елементи екомережі, яри та балки, пасовища і сіножаті.

З міжнародних елементів екомережі на території Одеської області проходять 2 коридори: Нижньо-Дунайський природний регіон (M1) та АзовоЧорноморський (M2).

З елементів національної екомережі України - V природних коридорів: Азово-Чорноморський (I), Прибережно-Дністровський (II), Південно-Український (III), Галицько-Слобожанський (IV); Прибережно-Бузький (V).

З елементів регіонального рівня -14 коридорів: Кодимсько-Савранський (1), Кодимсько-Слобідсько-Байтальський (2), Слобідсько-Ягорлицький (3), Кучурганський (4), Велико-Куяльницький (5), Тилігульський (6), Нижньо-Дунайський (8), Ялпuzький (9), Катлабузький (10), Киргиз-Китайський (11),

Сасик-Когильницький (12), Хаджидерський (13); Чорноморський прибережно-морський (14).

Рішенням Одеської обласної ради від 20.05.2011 № 136-IV затверджено Регіональну схему формування екологічної мережі Одеської області, яка була розроблена Південним науковим центром Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України в рамках науково-дослідної роботи «Розробка регіональної схеми формування екологічної мережі». Протягом 2011-2012 років за рахунок коштів обласного бюджету були проведені науково-дослідні роботи на тему: «Деталізація регіональної схеми формування екологічної мережі Одеської області» для 14 районів Одеської області. У 2020 році в рамках Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 20.12.2019 №1165-VII за рахунок коштів обласного бюджету було виконано роботу «Розроблення деталізованої схеми екологічної мережі Одеської області в крупних масштабах (1:50000) для 7 районів Одеської області».

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 №1196 «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі» та з метою формування, збереження і раціонального використання екологічної мережі Одеської області Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації забезпечено формування Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Одеської області.

3.10 Здоров'я населення

В березні 2020 року лікарі Одещини розробили перший в Україні [Клінічний протокол діагностики та лікування коронавірусної інфекції COVID-19](#), який став основою для розробки подальших оновлених протоколів лікуванні пацієнтів із SARS-CoV-2. Одразу була створена Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій в Одеській області, яка і зараз контролює ситуацію поширення інфекції та приймає оперативні рішення.

Наказом Департаменту охорони здоров'я Одеської обласної державної адміністрації від 02 листопада 2021 року № 1052 було визначено 28 опорних лікарень в області для лікування хворих на COVID-19.

Постійно ведеться потужна інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення щодо дотримання карантинних норм та використання ЗІЗ та освітня робота з медиками з надання компетенції для надання якісної медичної допомоги хворим на COVID-19.

Офіційним речником для регулярного повідомлення громадськості щодо епідеміологічної ситуації на COVID-19 та загальних заходів реагування в Одеській області став голова Одеської обласної державної адміністрації. На сайті КНП «Центр громадського здоров'я» Одеської обласної ради

здійснюється інформаційно-роз'яснювальна робота щодо впровадження рекомендацій з інфекційного контролю задля забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя та сталих показників здоров'я населення регіону. Здійснюється моніторингова робота стосовно недопущення погіршення епідемічної ситуації щодо інфекційних захворювань, у тому числі гострих кишкових інфекційних захворювань.

На сайті Одеського обласного центру громадського здоров'я постійно, починаючи із спалаху COVID - 19, розмішується законодавча (протоколи, постанови, вказівки), профілактична, просвітницька та навчальна інформація для медиків та громадськості щодо COVID-2019 на окремій платформі (<https://healthcenter.od.ua/coronavirus/>), яка постійно оновлюється. Також дана інформація щотижня надсилається на місцеву владу області та керівників медичних закладів регіону з подальшим поширенням на території.

На початок 2022 року за програмою медичних гарантій в області визначено 243 надавача медичних послуг з них (комунальні – 135, ФОП -82, приватні (без ФОП) -26), якими укладено 409 договорів із НСЗУ про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій.

В області продовжується подальше впровадження доступної вертикально-інтегрованої трьохрівневої системи надання медичної допомоги – відкриття сучасних приймально-діагностичних відділень на базі всіх центральних районних лікарень. Впроваджується новий етап медичної реформи – інфраструктурний, який передбачає об'єднання мережі лікарень однієї області до одного госпітального округу, госпітальний округ – це територія, в межах якої має бути забезпечено доступ до якісної і повноцінної медичної допомоги, яка має надаватись постійно.

Нова мережа закладів охорони здоров'я буде формуватись відповідно до принципу госпітальних округів та поділятиметься на надкластерні, кластерні, загальні та пункти первинної меддопомоги з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, географічних особливостей регіону та стану автомобільних доріг, поточних і прогнозованих демографічних показників чисельності населення, структури захворюваності і смертності, оптимальних клінічних маршрутів пацієнтів задля своєчасного доступу до медичної та реабілітаційної допомоги, що ґрунтується на принципах доказової медицини, навантаження на медичних працівників та фахівців із реабілітації.

Продовжується розвиток мережі медичних установ, що надають медичну допомогу хворим з гострим ішемічним інсультом та інфарктами міокарду. 14 закладів охорони здоров'я спеціалізованого і високоспеціалізованого рівня отримали договір із НСЗУ на лікування хворих з інсультом. 7 закладів надають допомогу при лікування гострого інфаркту міокарда.

Продовжується робота центрів телемедичного консультування на базі обласної клінічної лікарні та Єдиної диспетчерської служби «103». Медичний працівник, що працює у віддаленому районі, в режимі 24/7 може отримати консультацію кваліфікованого лікаря-спеціаліста та висновок за даними електрокардіографії, рентгенологічного або ультразвукового дослідження. Всі

райони Одеської області забезпечені діагностичними комплексами, що мають можливість дистанційної передачі медичних даних.

Розвивається мережа лікувальних закладів для допомоги пацієнтам із онкозахворюваннями. У 2022 році 4 заклади уклали договори на лікування онкологічних захворювань із впровадженням методик сучасної хіміотерапії.

Протягом року в області відбувалось подальша розбудова системи паліативної допомоги. 34 заклади підписали договори із НСЗУ на надання цього виду медичної допомоги.

Первинну допомогу населенню області на 01.09.2022 надають 57 самостійних амбулаторно-поліклінічних закладів (без урахування приватних та відомчих установ), серед яких 13 розташовано в Одесі та 44 – на території районів. В області працює 1364 лікарів первинної медичної допомоги. Забезпеченість населення лікарями загальної практики/сімейної медицини на 01.09.2022 утрималась на показнику 5,8 спеціалістів проти 5,5 на 10 тис на кінець 2021 року. 1 974 тис. осіб мають декларацію із лікарем первинної ланки.

У 2022 році в Одеській області пройшли тестування на ВІЛ 132124 особи, з них швидкими тестами 20416 осіб з груп підвищеного ризику щодо інфікування на ВІЛ. В повному обсязі тест-системами для планової серологічної діагностики ВІЛ-інфекції серед вагітних жінок методом ІФА – обстежено 24761 вагітних жінок.

Станом на 01.01.2023 в області АРТ отримують 19796 осіб (що складає 73,4% від загальної кількості ВІЛ-інфікованих осіб з підтвердженим діагнозом, що перебувають під медичним наглядом в ЗОЗ служби СНІДу), з них 19495 осіб – це дорослі люди та 301 дитина (від 0 до 18 років). Усі пацієнти мають доступ до безкоштовного лікування та профілактики опортуністичних інфекцій у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. За 2022 рік проведено 404559 лабораторних досліджень біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованих осіб (клініко-імунологічних, гематологічних та вірусологічних), в тому числі досліджень 18417 досліджень зразків крові пацієнтів на вірусну напруженість РНК ВІЛ.

Станом на 01.01.2023р. під медичним наглядом в закладах охорони здоров'я служби профілактики та боротьби зі СНІДом Одеської області перебувають 27993 ВІЛ-інфіковані особи, з них 9109 хворих з діагнозом СНІД. Показник поширеності ВІЛ-інфекції на 01.01.2023р. становить 1183,1 на 100 тис населення та перевищує майже на 7% показник на 01.01.2022 року (1106,2). За 2022 рік було зареєстровано 3855 нових випадків ВІЛ, що становило 163,9 на 100 тис населення.

У 2022 році на диспансерний облік з встановленим діагнозом СНІД всього узято 686 осіб (29,0 на 100 тис населення) та знято з обліку в зв'язку із смертю від СНІДу – 250 осіб (10,6 на 100 тис населення).

Показник захворюваності на туберкульоз серед нових випадків за 2022 рік дорівнює 73,1 на 100 тис. населення (за 2021 рік – 84,9). Абсолютна кількість нових випадків захворювань на туберкульоз складає 1724 осіб. Захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви) за 2022 рік дорівнює 93,7 на 100 тис. населення (за 2021 рік – 105,9 на 100 тис. населення). Усього на

активний туберкульоз та його рецидив захворіло 2208 осіб. Протягом 2022 року захворіло туберкульозом 43 дитини (за 2021 рік – 29) та 22 підлітки (за 2021 рік – 19).

При аналізі даних щодо виявлення туберкульозу методом мікроскопії мазка мокроти на первинному рівні за 2022 рік показник знизився до 0,7% проти 1,4% за 2021 рік, проте залишається більшим ніж середньо український (Україна за 2021 рік 0,4 %). Контингент хворих на усі форми активного туберкульозу 2022 рік складає 122,7 на 100 тис. населення проти 136,7 у минулому році.

В області ефективно впроваджуються заходи щодо зменшення тягаря ВІЛ-інфекції серед випадків туберкульозу, а саме, відсоток нових випадків туберкульозу, що пройшли тестування на ВІЛ серед хворих на туберкульоз за 2022 рік становить 99,7 %. Проведена значна робота по призначенню антиретровірусного лікування пацієнтам з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ. Станом на 01.01.2023 року охоплення АРТ пацієнтів з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ складає 95,6% від підлеглих.

Станом на 01.01.23 року в області при лікувально-профілактичних закладах міст та районів, в тому числі і на ФАПх, працює 800 кабінетів щеплень.

Всі кабінети щеплень забезпечені холодильним обладнанням для транспортування та зберігання ІБП з дотриманням умов «холодового ланцюга». Всього в ЛПЗ області в наявності 1122 холодильників, 1129 термосумок, 137 термоконтейнерів.

Проведеним аналізом щеплювальної роботи по області за 2022 рік встановлено, що робота з імунопрофілактики проводилась планово.

Середній показник охоплення рейтинговими щепленнями (середньоарифметичний показник від АКДП-3 до року; Поліо-3 до року, КПК 1 рік, Гепатит В-3 до року, БЦЖ новонароджені) по області складає 80 % (очікуваний 95%). Нижче обласного відсоток охоплення мають Одеський район 78% та Б Дністрівський район 80%, а серед ЛПЗ це ТОВ "Золота нива" 25%, КНП "Гузлівський ЦПМСД" 31,9%, КНП "Одеська обласна клінічна лікарня" 45,4%, КНП "Великодолинський консультативно-діагностичний центр" 46,6%, КНП "Таїровський консультативно-діагностичний центр" 47,7%. Але є території, які працювали значно краще і мають показники вище середнього обласного. Серед таких: Болградський район 113%, Ізмаїльський район 107 %, Подільський район 104%.

За 12 місяців 2022 року в області щепленнями проти дифтерії, кашлюку, правця охоплено 70,2 (95,5 %) дітей першого року життя. На 63,3 % були щеплені діти 6 років. На 59 % були вакциновані діти 16 років. Найнижчий відсоток охоплення серед дітей першого року життя мають такі території: Б Дністрівський район 67,5 %. Але є території, які працювали значно краще і мають показники вище середнього обласного. Серед таких: Подільський район 95,4 % та Ізмаїльський район 93 % райони

Рівень охоплення вакцинацією проти туберкульозу (далі - БЦЖ) новонароджених дітей складає 66,3 % від запланованої цільової групи. Найкращі показники відмічаються у КНП "Тарутинська ЦЛ" 100%, КНП "Любашівська БЛЛ" Любашівської с/р 87%, КНП "Татарбунарська БЛ" 84,4 %, КНП «Березівська ЦМЛ" 77,3%, КНП "Біляївська багатoproфільна лікарня" 72,9%, КНП "Арцизька ЦОЛ" 69,8%, КНП "Кілійська БЛ" Кілійської м/р 69,7 %. Найнижчі показники мають КНП Ізмаїльської м/р "Ізмаїльська МЦЛ" 57,6%, ДОЗ Одеської м/р 56,6%, КНП "Роздільнянська багатoproфільна лікарня" 56,5%, КНП "Білгород-Дністровська МБЛ" 49,60%, КНП "Одеська обласна клінічна лікарня" 45,4%

Середні обласні показники охоплення щепленнями проти кору, епідпаротиту та краснухи дитячого населення складають 66,7 % — діти 1 року та 63 % — діти 6 років. Нижче обласного відсоток охоплення серед дітей першого року життя має КНП "Болградська ЦРЛ" 45,5%, ДОЗ Одеської м/р 48%, КНП "Затоківська АЗПСМ" 48,3%, КНП "Теплодарська ЦМЛ" 54,4%, КНП "Чорноморська лікарня " 54,7%, КНП "Тузлівський ЦПМСД" 58,6%.

За 12 місяців 2022 року проти поліомієліту по області вакциновано 62,3 % дітей до року, ревакциновано у віці 6 та 14 років 58,5 % та 51,7% відповідно. Найнижчі показники охоплення щепленнями проти поліомієліту дітей до року в ТОВ "Золота нива" 14,3%, КП " Мед. лікувально-діагностичний центр "с. Кулевча 15,4%, КНП "Тузлівський ЦПМСД" 20,7%, КНП "Великодолинський консультативно-діагностичний центр" 39%, КНП "ЦПМСД "Фонтанської с/р 46,2%, КНП "ЦПМСД Білгород –Дністровський р/р" 46,4%, КНП "Таїровський консультативно -діагностичний центр" 50,6%. Вище середнього обласного показники отримано в Подільському 102, % та Роздільнянському 98,5 % районах.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Екологічний стан Одеської області. Одеська область площею 33,3 тис. км² (5,5 % території України) займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла Дунаю до Тилігульського лиману (довжина морської берегової лінії в межах області перевищує 300 км).

Розвідані попередньо чи оцінені прогнозно понад 160 родовищ корисних копалин (піски, суглинки, гравій, галька, граніти, вапняк, нафта, природний газ, залізна руда, фосфорити, кольорові метали, золото, кам'яне та буре вугілля, лікувальні грязі, підземні мінеральні води та ін.), але основна частина розвіданих родовищ знаходиться на орних землях. Відома лікувальна хлоридно-натрієва мінеральна вода «Куяльник» та і інші.

Водні ресурси. У межах області розташовані 1134 річок і струмків (близько 200 малих річок довжиною понад 10 км), 15 прісноводних та морських лиманів (найбільш великі Дністровський, Тилігульський, Хаджибейський, Алібей, Бурнас, Будацький, Куяльницький, Кучурганський), 68 водосховищ, 45 озер (у тому числі Придунайські озера - Ялпуг, Кугурлуй, Катлабух, Китай, Сасик, Кагул, Картал, Саф'яни). Річкова мережа області належить до басейнів Дунаю, Чорного моря, Дністра, Південного Бугу. Водопостачання Одеської області здійснюється як з поверхневих джерел (річки Дністер і Дунай), так і за рахунок підземних джерел (5 664 артезіанських свердловин, із них 3 653 свердловин перебувають у незадовільному стані 64%).

До водних об'єктів області, які мають категорію лікувальних, відносяться, зокрема, такі відомі родовища пелоїдів Куяльницького, Будацького та інших лиманів, а також родовища мінеральних вод, що в поєднанні з Чорним морем створює винятково високий рекреаційний потенціал Одещини.

В області налічується 212 комплексів каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1 557,8 тис. м³/добу, більшість з яких перебувають у незадовільному санітарно-технічному стані. До основних чинників такого стану відноситься їх застарілість, очисні споруди та каналізаційні мережі були побудовані у 70-80 роках минулого століття, на сьогодні вони фізично і технічно не відповідають сучасним вимогам, під час експлуатації створюють аварійні ситуації з забрудненням земель і водоносних горизонтів. Вирішення проблеми потребує значних фінансових вкладень на реконструкцію очисних споруд житлово-комунальними господарствами.

Загальний обсяг водовідведення у 2022 році склав 95,715 млн м³, у тому числі у поверхневі водні об'єкти 93,461 млн м³.

Скид забруднених стічних вод у водні об'єкти складає 4,740 млн м³, з них недостатньо очищених - 2,892 млн м³, без очищення - 1,911 млн м³.

Основними забруднювачами являються: філія «Інфоксводоканал» ТОВ «Інфокс», КП «Чорноморськводоканал», КП «Водоканал» м. Арциз, КВЕП «Подільськводоканал», КП «Білгород-Дністровськводоканал», Затоківське ВУЖКГ, КП «Балтаводоканал», ПАТ «Целюлозно-картонний комбінат», МКП «Теплодарводоканал».

З обласного бюджету щорічно в рамках програм житлово-комунального господарства і екології виділяються кошти на проведення деяких заходів з ремонту, реконструкції очисних споруд, виготовленню проектно-кошторисної документації. Але сум коштів що виділяються недостатньо для системного вирішення проблеми.

Куяльницький лиман і шляхи їх вирішення. На території області розташований унікальний завдяки властивостям грязі Куяльницький лиман, який віднесено до категорії лікувальних, оголошено курортом державного значення та надано статус природно-заповідного фонду державного значення.

Сучасний екологічний стан Куяльницького лиману характеризується як кризовий. На зменшення водності Куяльницького лиману у тому числі впливає значна зарегульованість річки В.Куяльник та її притоків, балок штучними водоймами (водосховища, ставки, копані тощо) та гідротехнічними спорудами, які затримують стік, а також спрямлення русел водотоків. Значну роль відіграють природні чинники – це зміна кліматичних умов, зникнення весняних повеней та інше. Внаслідок зазначеного, лиман міліє, рівні води знижуються до критичних значень, зменшується водна поверхня, оголюється дно лиману, підвищується солоність вище 300 ‰, що призводить до загрози повного висихання лиману та втрати унікальних запасів природних цінностей світового масштабу – мінеральних лікувальних ресурсів (грязей та ропи). Гіперсолоність води (ропи) у лимані і пониження рівня води, ослабили розвиток гідробіологічних процесів і продукування нової органічної речовини, з якої формуються лікувальні грязі лиману. Запас солі у воді лиману орієнтовно 6,5 млн т, де декілька млн т солі знаходиться у виді донних відкладень. За показниками Eh та рН якість пелоїдів ділянки курорту Куяльник не відповідає установленим кондиціям та Медичному (бальнеологічному) висновку. Зміна окисно-відновного потенціалу (Eh) в сторону плюсових значень негативно впливає на характер мікробіоти пелоїдів і пов'язані з цим процеси пелоїдогенезу. Зміна рівноваги активності складу мікробіоти призводить до того, що для пелоїдів експлуатуємої ділянки взагалі притаманий гнилісний запах, який не властивий для мулових (сульфідних) пелоїдів.

Більше 10 років науковцями здійснюється аналіз можливих альтернативних джерел поповнення об'єму вод Куяльницького лиману, за результатами яких дійшли висновків і рекомендацій, для підтримки сталого стану та розвитку компонентів екосистеми лиману :

- підтримка сольового режиму лиману в межах 120 - 190 ‰, що унеможливорює розвиток безхребетних гідробіонтів, що здатні завдати конкурентного тиску на артемію та дюналієллу;

- необхідне живлення лиману малими водотоками, що формують опріснені акваторії необхідні для нормального розвитку наупліусів артемії з латентних яєць;
- забезпечити живлення Куяльницького лиману прісними водами шляхом створення малих водотоків по всій акваторії та провести розчищення їх русла.

З метою попередження висихання лиману, у 2014 році побудовано гідротехнічну споруду по з'єднанню Куяльницького лиману та Одеської затоки, по якій щорічно у холодну пору року до лиману подається морська вода.

Головні наслідки для екосистеми та природних ресурсів (водних, бальнеологічних, рекреаційних й інших) Куяльницького лиману є втрата унікальних за лікувальними властивостями запасів грязей та ропи лиману (пелоїди Куяльницького лиману визнані еталонними у світі), зниження рекреаційного та бальнеологічного потенціалу Одеської області та України, втрата лиману як курорту державного значення відомого на весь світ.

Для функціонування екосистеми лиману необхідно подавати прісну воду у кількості до 15 млн куб. м/рік, але як ми бачимо на сьогоднішній день цього не достатньо.

У 2020-2021 роках виконані інженерні (геологічні, гідрологічні, геодезичні) вишукування, розроблено техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) «Розчистка русла річки Великий Куяльник з реконструкцією (ліквідацією) частини гідротехнічних споруд в Лиманському, Іванівському, Ширяївському, Березівському, Ананьївському, Подільському районах Одеської області. Реконструкція». Основними завданнями даного проекту є розробка відповідної проектної робочої документації відповідно до чинних державних будівельних та інших норм і правил, а також реалізація проектної діяльності з ренатуралізації гідроекологічного стану (наближених до природних гідроморфологічних характеристик) річки Великий Куяльник. Технічні вимоги проекту - розчищення біля 300 км водотоків, ліквідація (реконструкція) біля 130 гідротехнічних споруд; забезпечення водотоку прісної води по притокам, руслу р. Великий Куяльник до Куяльницького лиману у кількості річного стоку, створення лісових захисних смуг, коригування рельєфу місцевості узбережжя річки, розробка і створення діючої системи моніторингу та управління водними ресурсами.

Загальний кошторис становить 857,617 млн грн.

Облдержадміністрація продовжить заходи з подачі проектних заявок з покращення функціонування екосистеми лиману до конкурсів європейських програм міжнародної технічної допомоги. Зокрема Департамент співпрацює на платформі державно-приватного партнерства «Українська вода» UWP3 Platform на чолі з громадською організацією Netherlands Water Partnership (спеціалізуються на питаннях водного менеджменту та пошуку відповідних партнерів в бізнес секторі matchmaking для виконання/реалізації проектів) та

Нідерландським агентством підприємств (RVO). Матеріали по вищезазначеним проектам прийняті для пошуку інвесторів.

Інформація про ситуацію навколо озера/лиману Сасик

Сасик – лиман, площею близько 210 км², глибина до 2,7 м, довжина з півночі на південь приблизно на 29 км, ширина від 3 до 12 км. До 1978 року від моря відокремлювався вузьким (до 0,5 км) піщаним пересипом, сполучався з ним природною протокою, яку з часом проривало або знов замивало.

У 1978 році для будівництва водогосподарського комплексу «Дунай-Дністер-Дніпро», побудовано першу чергу Дунай-Дніпровської зрошувальної системи (далі - ДДЗС) лиман відокремлено від моря, шляхом розширення пересипу довжиною 15 км, та укріплено його бетонними елементами. Лиман для подачі води поєднано з Дунаєм шлюзованим каналом та обладнано для скиду води у море мережею шлюзів - водоскидів.

Розпріснення водойми здійснено за допомогою багаторазового промивання прісною водою з Дунаю для вимивання солей. Ці заходи знизили інтенсивність негативного впливу води на ґрунт, але не змінили хлоридно-натрієвий тип води на гідрокарбонатно-кальцієвий, а відношення іонів натрію до кальцію в 3-5 рази перевищує рекомендовані значення. В результаті зрошення полів на землях ДДЗС мало місце вторинне засолення та вторинна солонцюватість ґрунтів. Меліоративні заходи (гіпсування ґрунтів, кислування води), здатність ґрунтів до природної самомеліорації далі деякі позитивні результати. До 1994 року основне призначення озера – іригація різко зменшило своє значення. Таке положення з якістю води зберігається й на даний час.

Крім зазначеного, до негативних наслідків відносяться наступні. Разом з дунайською водою до Сасика надходять і поступове накопичуються в донних відкладень небезпечні речовини, які також можуть акумулюватися в водних живих ресурсах, сприяють цвітінню води. Якість води не повністю відповідає вимогам до рибогосподарських водойм, внаслідок чого відмічається неналежна іхітіопатологічна та іхітіотоксична ситуація. Через хвильовий режим спостерігалася ерозія та руйнування західного берега в районі сіл Борисівка і Глибоке. Часткове спостерігається підтоплення ґрунтовими водами.

Науковими закладами з проблематики Сасику неодноразово проводились дослідження. У 1994 році Українським науковим центром екології моря (УКРНЦЕМ) проведена комплексна екологічна експертиза стану озера Сасик з метою визначення можливості його використання як прісноводної рибогосподарської водойми, подібна робота виконана у 2000 році Південним науковим центром НАН України. За висновками експертів осолонення озера може привести до небезпечних екологічних наслідків.

У 2004 році Українським науково-дослідним інститутом екологічних проблем (м. Харків) виконано науково-дослідну роботу: «Розробка соціально-економічного та екологічного обґрунтування відновлення

гідрологічного режиму оз. Сасик». Надано висновок, що варіантом обґрунтування гідрологічного режиму (з точки зору необхідності покращення соціально-економічної та екологічної ситуації в регіоні) може бути лише роздамбування Сасика і повернення йому статусу морського лиману. За дорученням Кабінету Міністрів України з 2005 року структурами Мінприроди, Держводгоспу, Одеської облдержадміністрації, Татарбунарської райдержадміністрації та іншими установами та організаціями неодноразово здійснювались різні заходи щодо розгляду шляхів вирішення проблеми.

У 2009 році була утворена обласна робоча група з підготовки пропозиції щодо розробки та фінансування проекту «Відновлення екосистеми морського лиману Сасик шляхом будівництва з'єднувального каналу та реабілітація прилеглих територій». Одеською обласною радою було прийнято рішення «Про розробку техніко-економічного обґрунтування реалізації проекту «Відновлення екосистеми морського лиману Сасик шляхом будівництва з'єднувального каналу та реабілітація прилеглих територій». Розробка не закінчена.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 757 створена «Міжвідомча комісія з вирішення питання доцільності ліквідації дамби на озері Сасик в Одеській області» (ліквідована у 2015 році). Проведено лише одне засідання 18.11.2010, на якому вирішено «визнати ситуацію навколо озера Сасик такою, що обумовлена комплексом соціально-економічних, політичних, екологічних проблем і вимагає зваженого підходу до її вирішення на державному рівні і консолідації зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади». Згідно рішення комісії, на підставі даних наукових закладів, НАН України запропоновано наступне:

1) Регіон озера Сасик може мати екологічні та соціально-економічні перспективи розвитку лише за умови повернення озера Сасик в природний стан – морський лиман. Для поліпшення екологічного стану Сасику необхідно відновити його зв'язок з Чорним морем шляхом роздамбування.

2) Подальше функціонування Дунай-Дністровської зрошувальної системи можливе лише шляхом подачі дунайської води безпосередньо на зрошувальні площі, оминаючи Сасик.

3) Реалізація заходів щодо відновлення лиману Сасик сприятиме зменшенню напруженості екологічного та соціально-економічного характеру, створенню сприятливих умов для збереження природних ресурсів та зміцнення рекреаційного потенціалу Українського Причорномор'я.

Відновлення природного морського лиману Сасик шляхом його поєднання з Чорним морем має забезпечуватися розробкою комплексної схеми поетапної реабілітації лиману та прилеглих територій, що включають процес роздамбування, компенсаційні заходи, вирішення економіко-екологічних завдань адаптації природно-господарського комплексу до морського статусу лиману, забезпечення достатнього водообміну для Сасику.

Також, з метою врахування можливих наслідків, необхідно врахувати, що озеро Сасик вже пройшло повне опріснення більш як двохметрового шару мулового осаду, солоність якого довгий час не давала досягти показників якості води необхідних для використання озера для потреб зрошення, тому для остаточного прийняття рішення з роздамбування Сасику потрібно:

- розробити прогнози щодо усунення негативних екологічних наслідків у перехідному періоді від прісноводного озера до морського лиману, зокрема загибелі прісноводних гідробіонтів з непередбачуваними наслідками;

- вивчити пов'язані проблеми водосховища Сасик, Стенцовсько-Жебріянівських плавнів, каналу Дунай-Сасик, шляхом моделювання, що може показати ситуацію по всіх варіантах, а не лише роздамбування водосховища;

- врахувати водопостачання в умовах посилення сухості клімату, дефіциту прісної води особливо у кліматичній зоні Сасику, необхідності збільшення зрошувальних сільськогосподарських угідь на півдні Одещини через втрати таких угідь на Херсонщині.

Обласною державною адміністрацією утворювалась робоча група щодо вивчення питань роздамбування та поліпшення ситуації оз. Сасик на території Одеської області, за результатами роботи була визначена необхідність проведення науково-дослідної роботи. Облдержадміністрація розглядає можливість виконання такої роботи. Складність проблеми в тому, що вона стосується не суто екологічних, а перш за все економічних регіональних і державних питань, які потребують значного фінансування.

Вплив об'єктів Молдавської ДРЕС. Молдавська ДРЕС (далі – ДРЕС) побудована у 1964 році. Після розпаду СРСР частина її технологічних об'єктів на площі 1391,8 га, у тому числі Кучурганське водосховище, золошлаковідвали, дренажний канал та насосні станції № 1, 3 дренажної системи залишились на території України.

Дренажний канал та насосні станції № 1, 3 не експлуатуються і не обслуговуються ДРЕС, а для попередження підтоплення населених пунктів експлуатуються і обслуговуються місцевими територіальними громадами. За відсутністю фінансування дренажна система в незадовільному технічному стані. Розроблені Правила експлуатації Кучурганського водосховища Молдавською ДРЕС не погоджені і не дотримуються.

Кучурганське водосховище знаходиться у другому поясі зони санохорони Одеського водозабору. Щорічно Молдавська ДРЕС скидає біля 20 млн м³ води в р. Дністер з підвищеним солевмістом, що становить небезпеку для якості питної води на водозаборі.

Молдавська ДРЕС розташована на кордоні України і внаслідок розсіювання викидів забруднюючих речовин здійснюється забруднення атмосферного повітря на території Одеської області. Молдавська ДРЕС не зареєстрована в податкових органах України, не сплачує екологічний і земельний податки.

Також не вирішені проблеми існування золошлаковідвалу Молдавської ДРЕС на землях Граденицької сільради Одеського району. Площі відвалу не рекультивовані, чим створюють небезпеку для здоров'я мешканців.

У попередні роки проблеми пов'язані з функціонуванням Молдавської ДРЕС вивчалися на місцевому та державному рівнях, ставились на засіданні Комісії з сталого використання та охорони басейну річки Дністер. Але ніяких рішень і дій по вирішенню проблем не було зроблено.

Облдержадміністрацією у 2021 році до Кабінету Міністрів України направлені актуальні проблемні питання щодо експлуатації Молдавської ДРЕС з пропозицій щодо їх вирішення:

1. Поновлення в рамках роботи Дністровської комісії розгляду проблемних питань Молдавської ДРЕС та підготовка узгоджених пропозицій з уповноваженими особами молдовської сторони.

2. Визначення правових форм функціонування та утримання на території України споруд Молдавської ДРЕС і врахування у сплаті за електроенергію Молдавської ДРЕС.

3. Розгляд можливості передачі дренажних насосних станцій та каналів з балансу місцевих рад на баланс центрального органу виконавчої влади, з подальшим вирішенням питання щодо фінансування їх утримання.

4. Погодження і дотримання молдавською стороною «Правил експлуатації Кучурганського водосховища», підтримки оптимального рівня води в водосховищі та здійснення моніторингу.

5. Відшкодування за рахунок ДРЕС вже здійснених і планових витрат місцевим бюджетам Роздільнянського району Одеської області на утримання і експлуатацію дренажної системи.

6. Здійснення геодезичної зйомки золошлаковідвалів, їх рекультивації за рахунок молдовської сторони для подальшої передачі для ефективного використання території під інвестиційний проект.

7. Визначення з молдавською стороною механізму, порядку і розмірів сплати екологічного і земельного податків та їх реалізація.

Розгляд проблемних питань функціонування Кучурганського водосховища та хвостосховищ у басейні р. Дністер заплановано на черговому засіданні Дністровської комісії у жовтні 2023 року у м. Івано-Франківськ за участю представників Одеської облдержадміністрації.

Управління відходами. В Одеській області налічується 628 (із них 530 паспортизовані) полігонів твердих побутових відходів, що займають 1274,93 га, на яких щорічно захороняється близько 1,5 млн т відходів. Сміттєзвалища не відповідають нормам екологічної безпеки та потребують реконструкції відповідно до нормативно-правових документів. За даними звітності за формою 1-ТПВ обсяг зібраних твердих побутових відходів (ТПВ) за 2022 рік склав 625 490 т, з них захоронено на полігонах ТПВ 502 780 т.

На території області відсутні сміттєпереробні заводи, є лише одне звалище «Дальницькі кар'єри» обладнане системою збору біогазу. Також, на території області функціонують: 1 демеркурізаційна установка (ТОВ «НВК

«Укрекопром») та 5 комплексів по термічному знешкодженню небезпечних відходів (інсинераторів):

- ТОВ «НВК «Укрекопром»;
- ТОВ «Грін-Порт»;
- ДП «Ізмаїльський морський торговельний порт»;
- ТОВ «Утільвторпром»;
- ПП «Центр екологічної безпеки».

Переробкою (утилізацією) відпрацьованих нафтопродуктів (масел) на території області займаються ПП «Конкорд» та ТОВ «Еко-Сервіс».

З метою вирішення критичної ситуації з управління відходами в області та реалізації Національної стратегії управління відходами, обласною державною адміністрацією ретельно відпрацьовується за допомогою Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України питання щодо реалізації інвестиційного проекту «Національний проект будівництва заводів з управління відходами», яким передбачене будівництво 7 заводів з переробки твердих побутових відходів на території Одеської області, потужністю 35, 50, 100, 450 тис. т/рік, із розміщенням у сел. Авангард та м. Южне Одеського району, с. Молога Білгород-Дністровського району, с. Знам'янка Березівського району, м. Подільськ Подільського району, м. Арциз Болградського району, сел. Саф'яни Ізмаїльського району.

На поточний час залишилось орієнтовно 460,4 тонн непридатних пестицидів, що зберігаються у 51 складі. Найбільшим з місць накопичення непридатних ХЗЗР (ДДТ) є бункер (могильник) біля села Алтестове Одеського району (із затонулого в Одеській затоці у 1972 році теплохода «Моздок»). На даний час виконуються роботи з його видалення. На даний час Одеською обласною державною адміністрацією вживаються заходи направлені на видалення всіх ХЗЗР з території області.

Природно-заповідний фонд. На сьогодні природно-заповідний фонд (ПЗФ) Одеської області має в своєму складі 128 територій та об'єктів загальною площею - 166 тис. га (4,99% території області). На даний час проекти землеустрою з організації та встановлення меж виготовлені та затверджені в установленому порядку для 65 об'єктів ПЗФ. На території області функціонують наступні парки: НПП «Нижньодністровський», НПП «Тузловські лимани», НПП «Куяльницький», РЛП «Тилігульський», Дунайський біосферний заповідник, із них межі встановлені лише частково (на 2200 га) Дунайського біосферного заповідника. Також межі встановлені для ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Савранський ліс». Всі інші до теперішнього часу межі не встановили та не винесли у натуру. Потребують виготовлення зазначених проектів 17 об'єктів загальнодержавного значення та 47 місцевого значення. Проекти організації території відсутні лише у РЛП «Тилігульський».

На даний час Одеською обласною державною адміністрацією проводиться робота щодо створення таких заповідних об'єктів:

- національного природного парку «Буджацькі степи» загальною

площею 9729,7156 га на території Болградського району Одеської області.

- ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Озеро Кугурлуй» на території Ізмаїльського району Одеської області загальною площею 13493,0 га (територія є водно-болотним угіддям міжнародного значення «Озеро Кугурлуй»).

- ландшафтного заказника місцевого значення «Чигринська балка» на території Березівського району Одеської області загальною площею 600 га.

- ландшафтного заказника місцевого значення «Схили до Лунга» - на території Ізмаїльського району Одеської області загальною площею 30,6 га;

- ландшафтного заказника місцевого значення «Коло глея» на території Одеського району Одеської області загальною площею 45 га.

Формування екологічної мережі. Рішенням Одеської обласної ради від 20.05.2011 № 136-IV затверджено Регіональну схему формування екологічної мережі Одеської області. У 2011-2012 роках за рахунок коштів обласного бюджету були проведені науково-дослідні роботи на тему: «Деталізація регіональної схеми формування екологічної мережі Одеської області» для 14 районів Одеської області. У 2020 році за рахунок коштів обласного бюджету було виконано роботу «Розроблення деталізованої схеми екологічної мережі Одеської області в крупних масштабах (1:50000) для 7 районів Одеської області (відповідно до адміністративно-територіального поділу Одеської області до 17.07.2020). Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації забезпечено формування Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Одеської області. Одночасно нагальною потребою є розроблення всіх картографічних матеріалів екологічної мережі у векторному форматі з використанням ГІС-технологій.

Водно-болотні угіддя міжнародного значення. На території Одеської області знаходиться 8 водно-болотних угідь (далі - ВБУ) міжнародного значення. На території семи з них створено об'єкти природно-заповідного фонду: «Кілійське гирло» і «Озеро Сасик» – Дунайський біосферний заповідник НАН України, «Тилігульський лиман» – регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», «Межиріччя Дністра-Турунчука» і «Північна частина Дністровського лиману» – Нижньодністровський національний природний парк, «Система озер Шагани-Алібей-Бурнас» – національний природний парк «Тузловські лимани», «Озеро Картал» - ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Озеро Картал». Водно-болотне угіддя «Озеро Кугурлуй» на даний час не входить до об'єктів природно-заповідного фонду, але Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації на даний час ведеться робота щодо надання цій території заповідного статусу.

Атмосферне повітря. Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвиненою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом. В структуру промислового потенціалу області значний внесок у викиди від стаціонарних джерел вносять підприємства, які виробляють

електроенергію, газ та воду, підприємства обробної промисловості, транспортні підприємства. До основних забруднювачем відносяться: АТ «Одесагаз», КП «Теплопостачання міста Одеси», ТОВ «ІНФОКС» філія «ІНФОКСВОДОКАНАЛ», ПАТ «Одеська ТЕЦ» КП ТМ «Южтеплокомуненерго», КП «Чорноморськтеплоенерго», ТОВ «ЦЕМЕНТ», ТОВ «Чорноморська індустрія» тощо. В останні роки, внесок забруднення транспортними засобами в найбільш розвинутих в економічному відношенні після м. Одеси містах Ізмаїлі і Іллічівську становить майже 70 відсотків.

Основними шкідливими речовинами, що надходять в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, є сірчистий ангідрид, оксид вуглецю, оксиди азоту, пил, викиди яких складають 65 % від усіх викидів по області. В значно менших кількостях в атмосферу викидаються специфічні речовини: бенз(а)пірен, формальдегід, фтористий водень і деякі інші.

За інформацією Гідрометеорологічного центру Чорного та Азовського морів екологічна обстановка у багатьох районах міста Одеси залишалась незадовільною, а концентрація деяких шкідливих речовин перевищувала граничнодопустимі. Однією з причин забруднення є використання багатьма підприємствами та приватними підприємцями електрогенераторних установок що спричинено тривалою відсутністю електропостачання у місті. Найбільший рівень забруднення повітря основними та специфічними речовинами спостерігався у північній та північно-західних промислових зонах міста. Рівень забруднення повітря у м Одеса (ІЗА=14,48) вищий за середній по Україні (ІЗА по Україні дорівнює 7,1). Середній вміст формальдегіду у 5.0 разів перевищує середньодобову граничнодопустиму концентрацію, діоксиду азоту- 2.0 рази, пилу, фенолу – 1,3 рази, діоксид сірки - 1.1 рази. У цілому по місту порівняно з 2021 роком, загальний рівень забруднення майже не змінився. За період з 01.01.2023 по 06.10.2023 Одеською обласною державною адміністрацією видано 127 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Одеською обласною державною адміністрацією вживаються необхідні заходи для розробки програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря в Одеської області. На даний час встановлено програмно-апаратний комплекс системи моніторингу атмосферного повітря, у складі 2 пунктів спостережень (вимірювання вмісту діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, озону, аерозольних часток, аміаку, сірководню: на пунктах с. Нові Біляри, с. Олександрівка в Одеському районі). Пункти відпрацювали у тестовому режимі до 2022 року. Громадськості було відкрито онлайн доступ до результатів вимірювань на офіційному веб-сайті: <http://ecology.odessa.gov.ua/> у розділі «Моніторинг довкілля».

Екологічні програми Одеської області На сьогодні в Одеській області діють три регіональні природоохоронні програми:

1. Регіональна комплексна програма з охорони довкілля Одеської

області на 2023 рік», затверджена розпорядженням голови (начальника) Одеської обласної державної (військової) адміністрації від 16.02.2023 № 112/А-2023 (зі змінами). Метою програми є реалізація пріоритетних природоохоронних заходів безпечного поводження з небезпечними відходами та моніторингу довкілля.

2. Регіональна програма «Ліси Одещини на 2021-2025 роки» затверджена рішенням голови Одеської обласної ради від 18.06.2021 року № 202-VIII (зі змінами). Метою програми є реалізації пріоритетних заходів з охорони та відтворення лісів Одеської області.

3. Регіональна програма збереження і відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2019-2023 роки, затверджена рішенням голови Одеської обласної ради від 25.10.2019 № 1095-VII. Метою програми є відновлення водних ресурсів р. Великий Куяльник та врятування від висихання Куяльницького лиману.

Реалізація заходів зазначених програм передбачена в основному за рахунок коштів обласного бюджету. У зв'язку з обмеженим фінансуванням в умовах воєнного стану в Україні, регіональна програма «Ліси Одещини на 2021-2025 роки» не була реалізована, а регіональна програма збереження і відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2019-2023 роки» було реалізовано частково.

Враховуючи програмно-цільовий метод фінансування природоохоронних заходів, планується розробити та затвердити нову регіональну комплексну програму на наступні 1- 5 років (2024 – 2028) з урахуванням Методичних рекомендацій щодо змісту розроблення регіональних програм з охорони довкілля, затверджених наказом Міндовкілля України від 11.07.2023 № 486.

На поточний час в Одеській області не реалізуються державні екологічні програми, також на виконання природоохоронних заходів регіональних програм кошти з державного бюджету Міндовкіллям не виділялись вже більш 10 років. Крім проблеми стану Куяльницького лиману, в Одеській області є потреба у розробці державної програми з охорони та екологічного оздоровлення водойм нижнього Дунаю і озера Сасик. Також для Одеської області в рамках Морської природоохоронної стратегії важлива підготовка та схвалення:

- плану дій для досягнення та підтримання “доброго” екологічного стану Азовського і Чорного морів на період шість років;

- Порядку розроблення і затвердження планів інтегрованого управління прибережними територіями, підготовка та схвалення цього плану на 2025-2030 роки;

- Програми державного екологічного моніторингу морів України на 2022-2027 роки;

- Програми регіонального розвитку для забезпечення раціонального використання та захисту територій Азово-Чорноморського узбережжя, морських заток і лиманів;

- Стратегії розвитку галузі рибного господарства до 2025 року.

Виникнення будь-якого негативного впливу, та, як слід, погіршення стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я не очікується та не прогнозується. Реалізація Програми охоплює територію Одеської області вцілому, при цьому окремі заходи, визначені нею, зосереджені на локальних територіях життєдіяльності населення. Тобто виконання заходів, передбачених Програмою, дозволить поліпшити загальну екологічну ситуацію та позитивно вплине на умови життєдіяльності і здоров'я населення громади.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, як наслідок – зменшення негативного впливу на здоров'я населення.

5. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Основними екологічними проблемними питаннями області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- необхідність забезпечення ефективного управління відходами неналежне поводження з побутовими і небезпечними відходами, перш за все через наявність на території області непридатних пестицидів та інших небезпечних відходів (відходи ртуті та її сполук);

- недосконалість системи Державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на території Одеської області;

- необхідність розроблення стратегій адаптації до зміни клімату або включення питань адаптації до зміни клімату до стратегій розвитку, а також до програм економічного і соціального розвитку;

- необхідність запобігання та усунення наслідків промислового забруднення та забруднення довкілля внаслідок збройної агресії російської федерації;

- збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів;

- наявність небезпечних об'єктів та споруд Молдавської ДРЕС на території області;

- зсувні геологічні процеси;

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів зі створення умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.

Серйозною проблемою є наявність непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (далі - ХЗЗР), які залишились на території Одеської області з радянських часів. Належне поводження з ними є одним з напрямів роботи обласної державної адміністрації. На поточний час в Одеської області є 24 складів/місць, в яких знаходиться орієнтовно 135,83 тонн таких відходів. Необхідність їх ліквідації зафіксовано в протоколі державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайної ситуації № 7 від 13.09.2023. В НДУ «Український науковий центр екології моря» і ДУ «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень» тривалий час зберігаються морально застарілі ртутні термометри, відповідно у кількості 4133 шт. (вміст ртуті близько 348 кг) та 76 шт. (вміст ртуті понад 15 кг), що представляє загрозу для довкілля і потребує термінових заходів щодо її знешкодження.

Діюча система управління відходами неефективна і не створює умови до забезпечення екологічної безпеки та попередження та усунення забруднення довкілля. З набранням чинності новим Законом України «Про управління відходами» у липні 2023 року та відповідних нормативно-правових актів у сфері поводження з відходами з урахуванням вимог норм європейського

законодавства, необхідно здійснити коригування Регіонального плану управління відходами Одеської області на період до 2030 року, розробити відповідні місцеві плани. З Міндовкілля України підписано Меморандум про співпрацю та партнерство про обговорення питань та впровадження інвестиційних проектів стосовно створення сучасних потужностей з оброблення побутових відходів на території в семи територіальних громадах Одеської області: Южненської, Подільської, Арцизької міських, Авангардівської селищної та Знам'янської, Саф'янівської, Мологівської сільських територіальних громад Одеської області, удосконалення системи управління побутовими відходами.

Першочерговими заходами підвищення ефективності регіональної системи моніторингу довкілля, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 є організація і здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. Є необхідність розробки програми Державного моніторингу атмосферного повітря утримання у робочому стані і розвитку існуючої регіональної системи моніторингу атмосферного повітря. Інформація регіональних постів спостереження за станом атмосферного повітря використовується у загальнодержавних системах інформування про стан навколишнього середовища, отримані дані особливо актуально в умовах збройної агресії російської федерації.

Зміни клімату вже суттєво впливають на населення, сільгоспвиробництво, природні екосистеми. Відчувається підвищення температури атмосферного повітря, посилюється дефіцит водних ресурсів, змінюються біоресурси. В умовах зміни клімату важливо розробляти регіональні та місцеві стратегії та адаптації до зміни клімату та/або включати питання адаптації до зміни клімату до стратегій розвитку, а також до програм економічного і соціального розвитку області, району та населених пунктів. Планування та реалізація відповідних заходів дозволить адаптуватись до змін клімату.

В Одеської області налічується 212 комплексів каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1557,8 тис.м³/добу, більшість яких знаходиться у незадовільному санітарно-технічному стані. Одними з головних причин такого становища є те, що споруди побудовано у 70-80 роках минулого століття, на сьогодні не відповідають сучасним технічним вимогам, аварійні ситуації на лініях каналізаційних мереж своєчасно не ліквідуються, не ведуться поточні та капітальні ремонти очисних споруд, відсутній постійний контроль за їх роботою, що призводить до забруднення земель і підземних водоносних горизонтів. Слід виділити питання щодо стану Хаджибейського лиману внаслідок скиду великої кількості «недостатньо» очищених стічних вод у Хаджибейський лиман з очисних споруд, у зв'язку з чим значно підвищується рівень води лиману, що призводить до небезпеки прориву дамби та затоплення значної частини території м. Одеса.

Після розпаду СРСР частина технологічних об'єктів Молдавська ДРЕС на площі 1391,8 га, у тому числі Кучурганське водосховище, золошлаковідвали, дренажний канал та насосні станції № 1, 3 дренажної системи залишились на території України. Дренажні споруди для попередження підтоплення населених пунктів експлуатуються і обслуговуються органами місцевого самоврядування

України. За відсутністю фінансування дренажна система знаходиться в незадовільному технічному стані. Розроблені Правила експлуатації Кучурганського водосховища Молдавською ДРЕС не погоджені і не дотримуються. Кучурганське водосховище знаходиться у другому поясі зони санохорони Одеського водозабору, скид води біля 20 млн м³ води в р. Дністер з підвищеним солевмістом становить небезпеку для якості питної води на водозаборі. Також не вирішені проблеми існування золошлаковідвалу Молдавської ДРЕС на землях Граденицької сільради Одеського району. Площі відвалу не рекультивовані, чим створюють небезпеку для здоров'я мешканців.

На сьогодні природно-заповідний фонд Одеської області має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0859 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99%, що значно нижче середнього значення по державі.

Перелік основних проблемних питань, що впливають на стан навколишнього природного середовища Одеської області та на вирішення яких націлена Програма наведено у табл. 5.1.

Перелік основних проблемних питань, що впливають на стан навколишнього природного середовища Одеської області та потребують пріоритетного вирішення

Таблиця 5.1

№ п/п	Назва проблеми	Обґрунтування першочерговості вирішення проблеми	Заходи, вжиті для вирішення проблеми	Пропозиції щодо вирішення проблеми
1	Наявність непридатних пестицидів (хімічних засобів захисту рослин)	Непридатні і заборонені до використання хімічних засобів захисту рослин (далі - ХЗЗР) у великій кількості (станом на 2023 рік - 458,381 тонн на 51 складі/місце), що визначаються небезпечними відходами, залишаються на території Одеської області з радянських часів. Умови зберігання непридатних ХЗЗР і тари з під них не відповідають чинним нормам безпеки, технічний стан місць зберігання незадовільний та погіршується. Подальше зберігання таких небезпечних речовин/відходів погіршує ситуацію щодо забруднення довкілля, створює загрозу життю та здоров'ю людей.	<p>Непридатні ХЗЗР вивозились на утилізацію/видалення з території Одеської області за рахунок державного бюджету більш 10 років тому.</p> <p>У 2021 році проведено інвентаризацію (розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 13.05.2021 № 496-од-2021 «Про проведення інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин»), за даними якої кількість непридатних або заборонених до використання ХЗЗР в Одеській області становила орієнтовно 488 тон на 55 складах і місцях.</p> <p>У грудні 2021 року виконано захід Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки «Забезпечення екологічно-безпечного збирання та утилізації небезпечних хімічних речовин в Одеській області та тари, у якій вони зберігаються» (за рахунок 3,8 млн грн обласного бюджету). З території Одеського (колишнього Біляївського) району Одеської області зібрано і вивезено 52,0 тонни непридатних ХЗЗР для здійснення утилізації/видалення.</p> <p>У 2023 році розпорядженням голови (начальника) Одеської обласної державної (військової) адміністрації від 16.02.2023 № 112/А-2023 (зі змінами) затверджено Регіональну комплексну програму з охорони довкілля Одеської області на 2023 рік, якою передбачено природоохоронний захід «Забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів та небезпечних хімічних речовин біля с. Алтестове отрутомогильник, у тому числі непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР) та тари з під них». На виконання заходу у 2023 році з обласного бюджету виділено 14 млн грн. на вивезення 147 тонн непридатних ХЗЗР. У жовтні 2023 року розпочато роботи щодо екологічно безпечного збирання, перезатарення, транспортування для подальшого видалення (утилізації) вказаних небезпечних відходів.</p>	1. Вирішити питання щодо фінансування природоохоронного заходу з питань екологічно безпечного поводження з залишком непридатних ХЗЗР на території Одеської області (біля 331 тонн) з державного бюджету у сумі 40 млн грн у 2023-2024 роках.

2	<p>Наявність відходів ртуті в небезпечному місці</p>	<p>На складах причально-складського комплексу (ПСК) за адресою: Одеська область, Одеський район, військове містечко Нові Біляри-1 (Южненська міська територіальна громада) тривалий час зберігаються списані 4 133 шт. непридатних до використання глибоководних термометрів, які належать НДУ «Український науковий центр екології моря» (код ЄДРПОУ 02572516) (структура Міндовкілля України). З огляду на вміст ртуті - близько 348 кг, вищезазначені термометри потребують знешкодження/утилізації/видалення як небезпечні відходи.</p> <p>Зазначений ПСК раніше перебував на балансі НДУ «УкрНЦЕМ», але за прийнятим рішенням у 2020 році переданий і на теперішній час належить структурі ВМС Міноборони України. Вирішення питання безпечного поводження з термометрами обговорювалось сторонами до і після передачі майна, але не було вирішено. Зазначені прилади, що містять небезпечні речовини, залишилися на одному зі складів без офіційно оформлених зобов'язань з боку військових щодо їх охорони та утримання, де за неофіційними даними і перебувають на теперішній час.</p>	<p>НДУ «УкрНЦЕМ» як територіальна установа центрального органу виконавчої влади фінансується з державного бюджету. Таким чином, у 2022 році установою надано до Міндовкілля України запит про виділення коштів з державного бюджету за бюджетною програмою «Здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля» (КПКВК 2701270) для здійснення природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного перевезення, утилізація/видалення відходів та небезпечних хімічних речовин (ртутних термометрів)». Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації в установленому порядку надано екологічний висновок. У зв'язку з введенням воєнного стану в країні через військову агресію РФ кошти на проведення заходу у 2022 році не виділялись.</p> <p>У 2023 році подібний запит знаходиться на розгляді Міндовкілля з березні, але рішення про виділення коштів з державного бюджету досі не прийнято.</p> <p>Також НДУ «УкрНЦЕМ» листом від 03.02.2023 № 01/6-47 зверталось до Южненської міської ради (за місцем знаходження відходів) з проханням про виділення 483,912 тис. грн. з місцевого бюджету, яке було відхилено.</p>	<p>Міндовкілля України прискорити розгляд запита НДУ «УкрНЦЕМ» та виділити у 2023 році з державного бюджету кошти у сумі 483,91 тис. грн на проведення заходу з утилізації/ видалення відходів ртутних термометрів</p>
3	<p>Відновлення водних ресурсів басейну Куяльницького лиману</p>	<p>Куяльницький лиман відокремлений від Чорного моря у 15 столітті пересипом. На зазначеному об'єкті присутні унікальні лікувальні ресурси: грязі (запас понад 15,3 млн.куб.м.) та рапа. Сучасний екологічний стан Куяльницького лиману характеризується як кризовий. Катастрофічне обміління водойми призвело у 2009 році до зменшення об'єму води до 18,8 млн.куб.м, що майже в 20 разів менше за максимальне значення, зменшення глибин до 40 см, збільшення солоності води до 390 г/л. Є великі ризики втрати лікувальних ресурсів.</p> <p>Для подолання кризового стану лиману та річки Великий Куяльник у 2011 році прийнята</p>	<p>Рішенням обласної ради від 25.10.2019 № 1095-VII затверджена Регіональна програма збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2019-2023 роки (далі - Програма). Але кошти на проведення заходів програми фактично не виділяються.</p> <p>У 2019-2020 роках за рахунок проекту Державного фонду регіонального розвитку (з співфінансуванням з обласного бюджету) здійснені геодезичні, гідрологічні і геологічні вишукування по руслу річки Великий Куяльник. У 2020 році розроблено ТЕО «Розчистка русла річки Великий Куяльник з реконструкцією (ліквідацією) частини гідротехнічних споруд в Лиманському, Іванівському, Ширяївському, Березівському, Ананьївському, Подільському районах Одеської області. Реконструкція», вартість робіт складає до 1 млрд грн.</p>	<p>Кабінету Міністрів України:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити державну програму врятування Куяльницького лиману (враховуючи, що: <ul style="list-style-type: none"> - Куяльницький лиман відносяться до категорії лікувальних водних об'єктів загальнодержавного значення; - курорт «Куяльник» є курортом державного значення; - утворено національний природний парк «Куяльницький», який віднесено до сфери управління Міндовкілля України. 2. Невідкрито розглянути питання реалізації Екологічного комплексного

		<p>Регіональна програма «Збереження і відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2018 роки». Через неналежне фінансування заходів вдалось лише частково розв'язати проблему збереження лиману. У 2014 році побудовано гідротехнічну споруду по з'єднанню Куяльницького лиману та Одеської затоки, по якій щорічно у холодну пору року до лиману подається морська вода. В результаті запуску морської води з'явилась тенденція підвищення рівня і зниження солоності води в лимані та відносна стабілізація площі водного дзеркала до 40 кв.км. Однак, разом з морською водою до лиману додатково надходять сотні тис. тонн солей, і акумулюються у водоймі. Не досягнуто стабільного діапазону мінералізації води 70-170 г/куб.дм., що необхідно для забезпечення сталої життєдіяльності біологічного компоненту екосистеми лиману. Для функціонування екосистеми лиману необхідно подавати прісну воду у кількості до 15 млн куб. м на рік.</p> <p>З 2015 року році проводяться науково-дослідні роботи з гідрологічного, гідрохімічного, гідробіологічного та медико-біологічного обстеження стану лиману та морської вод з Одеської затоки. Стан лікувальних природних ресурсів лиману і відповідних пелюдів критичні.</p>	<p>Облдержадміністрацією підготовлено та подано до Європейської комісії 2 заявки для участі у конкурсі по програмі LIFE ЄС щодо реалізації проєктів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення екологічного стану річки Великий Куяльник з розчисткою русла і реконструкцією гідротехнічних споруд (тип SIP – стратегічні інтегровані проєкти), бюджет 16,7 млн євро, термін реалізації 108 місяців (2024-2032 роки); 2. Екологічний комплексний проєкт відновлення лиману Куяльник (тип SNAP – стратегічні природничі проєкти), бюджет 8,6 млн євро, термін реалізації 60 місяців (2024-2028 роки). <p>Обидві заявки відхилено.</p>	<p>проєкту відновлення лиману Куяльник (подача прісної води в Куяльницький лиман із іншого лікувального водного об'єкту загальнодержавного значення Хаджибейського лиману) та визначення відповідних джерел фінансування.</p>
4	<p>Відновлення Придунайських водойм</p>	<p>Однією із основних екологічних проблем області є незадовільний стан водних ресурсів та водотоків, в основному через значний антропогенний вплив у попередні роки, недосконалість системи басейнового управління, вплив змін клімату.</p> <p>Вода з Придунайських водойм (Кагул, Каргал, Ялпуг, Кугурлуй, Катлабуг, Китай, Сасик) використовується у т. ч. для питного водопостачання і зрошення. Основне поповнення їх водою здійснюється з р. Дунай самопливом у період повені або частково примусово насосами по шлюзованим каналам.</p>	<p>Розроблено державний інвестиційний проєкт (ДІП) «Забезпечення комплексу заходів протипаводкового захисту від шкідливої дії вод та екологічного оздоровлення басейну української частини нижнього Дунаю в Одеській області», який включено до відповідного переліку та прийнято рішення про його реалізацію з 2020 року. Загальна вартість виконання заходів проєкту становить 1 466,1 млн. грн. строк реалізації – 120 місяців. Але кошти на реалізацію його заходів з державного бюджету не виділялись. Облдержадміністрація неодноразово зверталась з цього питання до центральних органів виконавчої влади, але питання не було вирішено.</p> <p>Розпорядженням Одеської обласної державної (військової) адміністрації від 26.07.2022 № 435/А-2022 надано субвенцію у</p>	<p>Кабінету Міністрів України:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділяти кошти державного бюджету на фінансування: <ul style="list-style-type: none"> - заходів ДІП «Забезпечення комплексу заходів протипаводкового захисту від шкідливої дії вод та екологічного оздоровлення басейну української частини нижнього Дунаю в Одеській області»; - невідкладних робіт по влаштуванню дублюючої дамби до захисної дамби на 97 км р. Дунай приблизною вартістю 5,1 млн грн. 2. Разом з Міністерством захисту довкілля

		<p>Деякі шлюзи потребують проведення реконструкції та капітального ремонту. При відсутності водообміну, мінералізація води у верхів'ях озер Ялпуг, Катлабуг і Китай зростає до 5 г/л, вода цвіте і не відповідає нормам. Поповнення Катлабуга і Китая здійснюється з протоки Кілійського гирла р. Дунай рукава Кислицький, який через зміни клімату і низкі рівні води відмирає.</p> <p>В аварійному стані більшість захисних дамб, у т. ч. захисна дамба на 97 км р. Дунай, що створює загрозу питному водозабору м. Ізмаїл.</p> <p>Зазначена ситуація погіршується щороку та збільшує ризику втрати водних ресурсів, значних економічних втрат в сільськогосподарській галузі регіону.</p>	<p>сумі 12 млн грн з обласного бюджету для примусового поповнення водойм Китай і Катлабуг. Виконання зазначених заходів дозволило частково відновити водні ресурси Придунайських водойм та забезпечити подачу води для поливу сільськогосподарських угідь.</p> <p>Облдержадміністрацією організовано розчищення управліннями водного господарства в рамках господарської діяльності транспортуючих каналів «Орловський» (476 м) (для поповнення озер Кагул і Картал), канал «Громадський» (3,5 км) (для поповнення озер Саф'яни, Лунг, Катлабуг, Старонекрасовських плавнів), канал «Міжколгоспний» (2,8 км).</p> <p>Облдержадміністрацією підготовлено проектну заявку на реалізацію великого інфраструктурного проєкт (ВІП) (LIP) «Просування спільних стратегій, інструментів та технічних заходів водного менеджменту для Нижнього Дунаю з метою підвищення ефективності попередження негативних наслідків зміни клімату» (розчищення Кислицького рукава), який Секретаріатом Кабінету Міністрів України подано на конкурс програми Interref NEXT «Румунія – Україна 2021-2027»). Розгляд триває.</p> <p>Облдержадміністрацією до Міністерства аграрної політики та продовольства України направлено листа від 06.03.2023 № 1/01-23/2285/2-23 з клопотанням вирішення питань відновлення та підтримки придунайських водойм.</p>	<p>та природних ресурсів України невідкладно надати підтримку для розгляду на конкурсі ВІП «Просування спільних стратегій, інструментів та технічних заходів водного менеджменту для Нижнього Дунаю з метою підвищення ефективності попередження негативних наслідків зміни клімату».</p> <p>3. Сприяти проведенню Міністерством аграрної політики та продовольства України заходів з відновлення та підтримки придунайських водойм.</p> <p>4. Провести переговори з румунською стороною щодо існування та експлуатація кам'яної дамби на мису Ізмаїльський чатал на р. Дунай з відновленням українських інтересів щодо справедливого розподілу води в річці та відновлення течії і русла наближеного до природного стану.</p>
5	<p>Ліквідація колишнього сховища нафтозалишків «Лебязе озеро»</p>	<p>Об'єкт «сховище нафтозалишків «Лебязе озеро» знаходиться на 64 милі річки Дунай (від гирла) в Ізмаїльському районі Одеської області нижче Ренійського морського торговельного порту між річкою Дунай і захисною дамбою. За наявними відомостями сховище було створене і експлуатувалося у 60-70-и роки в СРСР для розміщення нафтозалишків з танкерів, які перевозили нафту по Дунаю. Сховище ділилось на 2-і суміжні ділянки: 1-а (вище за течією річки) розмірами приблизно 30*30 метрів викладена цегельними плитами; 2-а розмірами приблизно 25*20 метрів – земельний котлован без плит. Ділянки обваловані. Об'єкт є безхазайним.</p> <p>У 2011-2014 роках здійснювалось несанкціоноване відкачування нафтопродуктів з об'єкту та їх перероблення. Питанням було на контролі Прокуратури Одеської області.</p>	<p>Облдержадміністрацією і обласною радою у попередні роки проводились огляди об'єкту, але рішення щодо поводження з ним не приймалися.</p> <p>Одеською регіональною комплексною програмою з охорони довкілля на 2020-2021 роки передбачалось проведення природоохоронного заходу з пошуку шляхів безпечного поводження з зазначеним об'єктом та підготовка відповідних рекомендацій. Але кошти з обласного бюджету не були виділені.</p>	<p>Органам місцевого самоврядування і Ізмаїльській РДА:</p> <p>1. Здійснити процедуру набуття права власності на безхазайне майно у встановленому порядку.</p> <p>2. Передбачити в місцевих програмах виконня заходів з ліквідації об'єкту «сховище нафтозалишків «Лебязе озеро»</p> <p>3. Провести у 2023-2024 роках інженерні вишукування об'єкту</p> <p>4. За результатами вишукувань розробити ПКД ліквідації об'єкту у 2024-2025 р.</p> <p>5. Провести роботи з ліквідації об'єкту у 2025 р.</p> <p>КМУ виділити кошти з державного бюджету на ліквідацію небезпечного об'єкту</p>

		Найменша відстань від обвалування до урізу води складає 10-15 м. Тривале існування об'єкту створює реальну велику загрозу трансграничного забруднення водних ресурсів річки міжнародного значення Дунай.		
6	Незадовільний стан каналізаційних очисних споруд	<p>В Одеській області налічується 212 комплексів каналізаційних очисних споруд загальною проектною потужністю 1557,8 тис.м³/добу. Із загальною кількістю каналізаційних очисних споруд 26,5 % знаходиться у незадовільному санітарно-технічному стані.</p> <p>Одними з головних причин такого становища є те, що очисні споруди та каналізаційні мережі були побудовані у 70-80 роках минулого століття. Станом на сьогодні вони морально та фізично застарілі і не відповідають сучасним вимогам, аварійні ситуації на лініях каналізаційних мереж своєчасно не ліквідуються, не ведуться поточні та капітальні ремонти очисних споруд, відсутній постійний контроль за їх роботою, що призводить до забруднення земель і підземних водоносних горизонтів, передаються на баланс сільських рад, які не мають коштів на ремонт та належну їх експлуатацію.</p> <p>Однак, очисні споруди, які знаходяться у задовільному стані при порушенні технології очистки стічних вод не досягають проектних показників. В останні роки існує тенденція збільшення концентрації забруднюючих речовин (особливо азотної групи, фосфатів, СПАР) на вході очисних споруд вище проектних показників, що призводить до перевищення концентрацій нормативних показників на виході з очисних споруд</p>	З обласного бюджету щорічно в рамках програм житлово-комунального господарства і екології виділяються кошти на проведення деяких заходів з ремонту, реконструкції очисних споруд, виготовленню проектно-кошторисної документації. Але сум коштів що виділяються недостатньо для системного вирішення проблеми.	Кабінету Міністрів України: 1. Розробити державну програму відновлення, будівництва каналізаційних очисних споруд (КОС) в Україні (подальшою розробкою регіональних і місцевих програм). 2. Визначитися з гарантованими доходами державного і місцевих бюджетів і власників (користувачів) КОС на фінансування заходів програми. 3. Визначитися з іншими незабороненими законом джерелами фінансування заходів - міжнародної технічної допомоги, спеціальних кредитів, інвесторів тощо, та організувати цілеспрямовану роботу на залучення коштів. .
7	Будівництво/реконструкція системи каналізаційних очисних споруд в смт.Затока Білгород-Дністровського	<p>Однією з екологічних проблем Одеської області є скид недостатньо очищених стічних вод до Дністровського та Будацького лиманів, Чорного моря санітарно-курортними закладами та комунальними підприємствами смт. Затока.</p> <p>Водовідведення стічних смт. Затока частково здійснюється на 2 комплекси очисних споруд</p>	<p>Така ситуація призводить до:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кардинального погіршення органолептичних та санітарно-біологічних показників якості води Дністровського лиману, Будацького лиману та Чорного моря; - забрудненню підземних водоносних горизонтів та як наслідок погіршення якості питної води; - неможливості повноцінного рекреаційного користування 	<p>Засоби розв'язання проблеми:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка проектно-кошторисної документації з будівництва/реконструкції системи каналізаційних очисних споруд в смт.Затока Білгород-Дністровського району Одеської області; 2. Впровадження сучасних технологій

	району	<p>біологічного очищення Затоківського ВУЖКГ. КНС №1 потужністю 200 м³/добу призначена для очистки господарсько-побутових стоків, що утворюються в результаті життєдіяльності мікрорайону «Радужний»;</p> <p>КНС № 2 потужністю 108 м³/добу призначені для очистки господарсько-побутових стоків багатоквартирного будинку по вул. Заріпова, школи та пансіонату «Любов Шевцова».</p> <p>Також водовідведення стічних вод від 5 закладів відпочинку розташованих в смт. Затока здійснюються на очисні споруди повної біологічної очистки проектною потужністю 1000-1200 м³/добу, які значаться на балансі ТОВ «Еко-Сервіс».</p> <p>Після «очищення» зазначених стічних вод, скид недостатньо очищених стоків здійснюється у Дністровський лиман, Будацький лиман, Чорне море.</p> <p>Причинами такого становища є те, що на балансі зазначених підприємств значаться очисні споруди, які знаходяться в аварійному стані та потребують ремонту/реконструкції. Також спостерігається несанкціонований скид стічних вод від закладів відпочинку безпосередньо у Чорне море.</p> <p>У зв'язку з відсутністю централізованої системи водовідведення смт. Затока на території більшості закладів відпочинку розташовані вигрібні ями, які побудовані з порушенням санітарно-епідеміологічного та екологічного законодавства, що призводить до забруднення водоносних горизонтів та можливості виникнення надзвичайних епідеміологічних ситуацій.</p>	<p>населенням водними ресурсами Дністровського, Будацького лиманів;</p> <p>- падінням рибопродуктивності лиманів та втрата статусу лиману як регулюючо-нагульного для цінних видів риб;</p> <p>- погіршенням рекреаційної привабливості регіону в цілому.</p>	<p>очищення стічних вод смт. Затока шляхом побудування нових очисних споруд смт. Затока;</p> <p>3. Побудування єдиної централізованої системи водовідведення смт. Затока з підключенням усіх закладів відпочинку, житлових будинків, підприємств, установ, організацій до централізованої системи водовідведення;</p> <p>4. Впровадження сучасної схеми управління водними ресурсами водогосподарської системи Дністровський лиман - Будацький лиман - Чорне море;</p> <p>5. Посилення контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища та санітарно-епідеміологічного законодавства шляхом здійснення комплексних перевірок закладів відпочинку та комунальних підприємств смт. Затока.</p> <p>Орієнтовна вартість з впровадження зазначених заходів складає 300 млн. грн.</p>
8	Незадовільний технічний стан Хаджибейської дамби	Незадовільний технічний стан дамби (насипу) Хаджибейського лиману, по якій проходить автомобільна дорога М-28 Одеса – Южне. Основною причиною є підвищення рівня води в лимані до критичного показника, значно вище директивного експлуатаційного -0,5 м БСВ.	На замовлення УКБ Одеської міської ради у 2016 році ДРПВІ «Укрпівдентіпроводгосп» проведені обстеження і розроблений проект «Капітальний ремонт дамби Хаджибейського лиману в м. Одесі» на ділянку 1500 метрів. У 2017 році ТОВ «Будівельна компанія «Промбудсервіс» виконані першочергові роботи на ділянці близько 900 метрів, частково зміцнене «тіло» і відсіпані	<p>1. Прийняття дамби (у комунальну власність територіальної громади міста Одеси);</p> <p>2. Визначення балансоутримувачом дамби одного з міських комунальних підприємств.</p>

		Скидний канал лиман - море (Румунський канал) непридатний для експлуатації, КНС-25 на море відкачує вод за спеціальним рішенням. У разі руйнування дамби можливе затоплення території і об'єктів пересипу у м. Одесі, і виникнення надзвичайної ситуації.	схили дамби. Були розпочати роботи 2-й черги ремонту дамби. З 2018 року до теперішнього часу роботи не завершені.	3. Реалізація заходів Генерального плану м. Одеси щодо реконструкції дамби в бік лиману. 4. Визначення з джерелами фінансування. 5. Вирішення питання скиду частини води з доочищенням до Куяльницького лиману.
9	Наявність і вплив об'єктів Молдавської ДРЕС	<p>Молдавська ДРЕС (далі – ДРЕС) побудована у 1964 році. Після розпаду СРСР частина її технологічних об'єктів, у тому числі Кучурганське водосховище, золошлаковідвали, дренажний канал та насосні станції № 1, 3 дренажної системи опинились на території України. Загальна площа земель України зайнятих цими об'єктами ДРЕС становить 1391,8 га.</p> <p>Дренажний канал та насосні станції № 1, 3 не експлуатуються і не обслуговуються ДРЕС, а для попередження підтоплення населених пунктів експлуатуються і обслуговуються місцевими територіальними громадами. За відсутністю фінансування дренажна система в незадовільному технічному стані. Розроблені Правила експлуатації Кучурганського водосховища Молдавською ДРЕС не погоджені і не дотримуються.</p> <p>Кучурганське водосховище знаходиться у другому поясі зони санохорони Одеського водозабору. Щорічно Молдавська ДРЕС скидає біля 20 млн м³ води в р. Дністер з підвищеним солемістом, що становить небезпеку для якості питної води на водозаборі.</p> <p>Молдавська ДРЕС розташована на кордоні України і внаслідок розсіювання викидів забруднюючих речовин здійснюється забруднення атмосферного повітря на території Одеської області. Молдавська ДРЕС не зареєстрована в податкових органах України, не сплачує екологічний податок за викиди.</p> <p>Також не вирішені проблеми існування золошлаковідвалу Молдавської ДРЕС на землях Граденицької сільради Одеського району. Площі відвалу не рекультивовані, чим створюють небезпеку для здоров'я мешканців.</p>	<p>У попередні роки проблеми пов'язані з функціонуванням Молдавської ДРЕС вивчались на місцевому та державному рівнях, ставились на засіданні Комісії з сталого використання та охорони басейну річки Дністер. Але ніяких рішень і дій по вирішенню проблем не було зроблено.</p> <p>Розпорядженням голови обласної державної адміністрації створена робоча група з відпрацювання проблемних питань щодо експлуатації Молдавської ДРЕС і підготовки пропозицій щодо їх вирішення. Пропозиції підготовлені та у 2021 році направлені до Кабінету Міністрів України.</p>	<p>Розглянути питання на рівні Кабінету Міністрів України щодо шляхів вирішення проблем, пов'язаних з експлуатацією Молдавської ДРЕС та доручити компетентним органам прийняти їх до реалізації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поновлення в рамках роботи Дністровської комісії розгляду проблемних питань Молдавської ДРЕС та підготовка узгоджених пропозицій з уповноваженими особами молдовської сторони. 2. Визначення правових форм функціонування та утримання на території України споруд Молдавської ДРЕС і врахування у сплаті за електроенергію Молдавської ДРЕС. 3. Питання про захист від шкідливої дії вод в басейні Дністра є сферою діяльності Держводагенства України та його територіальних органів і підприємств. Кучурганське водосховище є водним об'єктом загальнодержавного значення. У зв'язку з цим розглянути можливість передачі дренажних насосних станцій та каналів з балансу місцевих рад на баланс Держводагенства, з подальшим вирішенням питання щодо фінансування їх утримання за рахунок коштів ДРЕС, або передачі їх на баланс ДРЕС. 4. Вжиття дієвих заходів погодження і дотримання молдавською стороною «Правил експлуатації Кучурганського водосховища», підтримки оптимального рівня води в водосховищі, здійснення спецводокористування, моніторингу водних

				<p>ресурсів Кучурганського водосховища з урахуванням вимог українського законодавства.</p> <p>5. Відшкодування за рахунок ДРЕС вже здійснених і планових витрат місцевим бюджетам Роздільнянського району Одеської області на утримання і експлуатацію дренажної системи.</p> <p>6. Здійснення геодезичної зйомки золошлаковідвалів, їх рекультивациі за рахунок молдовської сторони для подальшої передачі для ефективного використання території під інвестиційний проєкт.</p> <p>7. Визначення з молдавською стороною механізму, порядку і розмірів сплати екологічного і земельного податків та їх реалізація.</p> <p>8. Після погодження Правил експлуатації Кучурганського водосховища та укладання договору з українською профільною компанією провести обстеження, та у разі необхідності виконати ремонтні роботи водозливної залізобетонної греблі Кучурганського водосховища.</p>
--	--	--	--	--

6. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕННІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Реалізація заходів Програми передбачає започаткування реалізації принципів Європейського зеленого курсу прийнятого 11 грудня 2019 року, а саме:

1. «Кліматична нейтральність» Європи

Домінуючий напрямок Європейського зеленого курсу. ЄС має на меті досягти нульового рівня викидів парникових газів до 2050 року.

2. Економіка замкнутого циклу

У березні 2020 року в рамках спільної промислової стратегії ЄС затверджено новий План дій з економіки замкнутого циклу. Описані принципи стійкого виробництва та дано вказівки щодо того, як виробляти товари, використовуючи менше сировини та забезпечуючи їх повторне використання та переробку. Приділяється увага вуглецевим галузям промисловості – сталеливарної, цементної та текстильної.

3. Реконструкція будівель

Передбачається, що програма стане однією з центральних у рамках Зеленого курсу. Її ключовою метою є збільшення обсягу реконструкції будівель, який на даний момент становить близько 1%, «щонайменше вдвічі чи навіть утричі».

4. Нульове забруднення

Стосовно всіх типів забруднення, чи то забруднення повітря, ґрунту чи води, ставиться мета формування «довкілля, вільного від забруднень» до 2050 року. До нових ініціатив у цій галузі також входить стратегія з досягнення «нульової токсичності навколишнього середовища».

5. Екосистеми та біорізноманіття

Нова Стратегія збереження біорізноманіття представлена в березні 2020 року. Європа прагне надихати інші країни на власному прикладі, вживаючи нових заходів щодо боротьби з основними факторами скорочення біологічної різноманітності. До них входить вирішення проблеми забруднення ґрунту та води, а також нова стратегія в галузі лісоустрою. Необхідне збільшення кількості дерев як у містах, так і у сільській місцевості. Для просування продукції, виробництво якої не вимагає вирубування лісів, будуть розроблені нові правила маркування.

6. Стратегія «від ферми до столу»

Метою нової стратегії є створення «зеленої та здоровішої сільськогосподарської системи». Вона включає плани щодо значного скорочення використання хімічних пестицидів, добрив і антибіотиків. Нові національні стратегічні плани, які будуть представлені державами-членами в

рамках Загальної сільськогосподарської політики, повинні відповідати цілям Зеленого курсу.

7. Транспорт

Через рік після узгодження Європейським Союзом нових нормативів викидів CO₂ для автомобілів автомобільний сектор став предметом критики з боку Єврокомісії. Раніше ставилось за мету скоротити викиди до 95гCO₂/км до 2021 року. Тепер необхідно звести обсяг викидів на нуль у 2030-х роках. Подальшу підтримку переходу на електромобілі буде надано у вигляді створення 1 мільйона громадських зарядних станцій по всій Європі до 2025 року. Використання «стійкого альтернативного палива» – біопалива та водню – просуватиметься в авіації, вантажоперевезеннях та для великовантажного автотранспорту, де перехід на електрику на даний момент неможливий.

8. Фінансування

Щоб «ніхто не залишився осторонь», Єврокомісією було запропоновано механізм справедливого переходу для надання допомоги регіонам, найбільш залежним від викопного палива. Мета полягає в тому, щоб мобілізувати 100 мільярдів євро та спрямувати їх до найбільш уразливих регіонів та секторів. Ці кошти пропонується залучити із трьох джерел:

- 1) Фонд справедливого переходу, який об'єднає ресурси з регіональних стратегічних бюджетів країн ЄС;
- 2) Програма Invest EU, в рамках якої кошти виділятимуться Європейським інвестиційним банком (ЄІБ);
- 3) Фінансування з боку ЄІБ з допомогою власного капіталу банку ЄС.

На кожен євро, витрачений із коштів Фонду, можуть припадати 2 або 3 євро із місцевого бюджету. У цьому напрямі буде переглянуто принципи надання державної підтримки, щоб уряди держав-членів ЄС могли безпосередньо підтримувати інвестиції в чисту енергетику. Регіонам також буде запропоновано технічну допомогу з освоєння коштів з дотриманням суворих вимог ЄС щодо витрачання коштів державної підтримки. При цьому будь-який обсяг державної підтримки буде перевірено Єврокомісією в рамках нових регіональних планів переходу, наперед представлених до Брюсселя.

З метою оцінки прогресу ЄС у досягненні цих цілей 8-а Програма дій у галузі охорони навколишнього середовища до 2030 року. пропонує створити нову структуру моніторингу. Це допоможе ЄС та державам-членам визначити, наскільки добре вони живуть у межах планетарних кордонів. Метою документа є прискорення переходу до кліматично нейтральної, ресурсоефективної, стійкої економіки, у межах якої планеті повертається більше ресурсів, ніж споживається. У ньому стверджується, що добробут та процвітання людини залежить від здоров'я екосистем, у межах яких вона здійснює свою діяльність.

У документі закріплено шість першочергових завдань на базі ЄЗК:

1. досягнення цільового показника скорочення викидів парникових газів до 2030 року та кліматичної нейтральності до 2050 року;

2. підвищення адаптивного потенціалу, стійкості та зниження вразливості до зміни клімату;

3. наближення до моделі сталого зростання, усунення зв'язку між економічним зростанням, використанням ресурсів та погіршенням стану навколишнього середовища, прискорення переходу до економіки замкнутого циклу;

4. прагнення до нульового забруднення, у тому числі щодо стану повітря, води та ґрунту, а також охорона здоров'я та благополуччя населення Європи;

5. охорона, збереження та відновлення біорізноманіття та примноження природного капіталу (особливо повітря, води, ґрунту та лісу, прісної води, болотних та морських екосистем);

6. зниження екологічного та кліматичного навантаження, пов'язаного з виробництвом та споживанням (особливо у сфері енергетики, промислового розвитку, будівництва будівель та інфраструктури, мобільності та продовольчої системи).

В умовах об'єктивно діючих соціальних, економічних та фінансових обмежень, формування Програми пов'язане з вибором пріоритетних завдань на основі системи критеріїв, що базуються на всебічній оцінці реальної ситуації. Відповідно до цього, проблеми у сфері охорони навколишнього природного середовища регіону передбачається розв'язати шляхом:

- реалізації заходів з вивезення з території Одеської області (135,83 тонн з 24 складів/місць) непридатних ХЗЗР на утилізацію/видалення та відходів ртуті та її сполук, що зберігається в 2-х державних установах;

- коригування та реалізація заходів Регіонального плану управління відходами Одеської області на період до 2030 року, створення необхідної інфраструктури для збирання, сортування та оброблення побутових відходів;

- розробка програми Державного моніторингу в галузі атмосферного повітря в Одеській області, проведення робіт з обслуговування існуючих і встановлення нових пунктів спостережень за станом атмосферного повітря;

- розроблення проектно-кошторисної документації та реалізація заходів з охорони та відновлення водних ресурсів природних водойм на території Одеської області, у т.ч. малих річок, придунайських водойм, морських лиманів;

- для усунення складної ситуації з каналізаційними очисними спорудами запропоновано до реалізації низки заходів, для гарантованої їх реалізації необхідно визначитися з гарантованими доходами державного і місцевих бюджетів і власників (користувачів) КОС на фінансування заходів програми, а також з іншими незабороненими законом джерелами фінансування заходів - міжнародної технічної допомоги, спеціальних кредитів, інвесторів тощо, та організувати цілеспрямовану роботу на залучення коштів;

- поновлення в рамках роботи Дністровської комісії розгляду проблемних питань Молдавської ДРЕС, підготовка, визначення фінансування

та реалізація узгоджених пропозицій і заходів з належного технічного стану об'єктів та споруд станції;

- забезпечення збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, створення репрезентативної системи територій і об'єктів природно-заповідного фонду та формування екомережі (деталізована схема екомережі).

Напрями Програми відповідають завданням і функціям відповідальних виконавців та включають такі 6 розділів:

1. Кліматична політика: пом'якшення та адаптація до зміни клімату (1 захід);
2. Запобігання промислового забрудненню та охорона атмосферного повітря (19 заходів);
3. Ефективне управління відходами (15 заходів);
4. Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах (31 захід);
5. Збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів (18 заходів);
6. Ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування (4 заходи).

7. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Згідно «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 296 від 10.08.2018, у даному розділі описуються наслідки довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

За походженням екологічний вплив може бути первинним, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проекту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) і вторинним, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки – пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища (наприклад, забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання).

Під кумулятивними впливами розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу поступово накопичуючись, підсумовуючись згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки. Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують її можливість їх асиміляції або трансформації.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

В цілому Програма не передбачає появу суттєвих негативних ризиків для здоров'я населення області та довкілля. Натомість Стратегічні цілі передбачають перспективне покращення ситуації для здоров'я та добробуту населення.

В рамках СЕО здійснена підсумкова оцінка ймовірного впливу Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на компоненти навколишнього природного середовища згідно з контрольним переліком індикаторів екологічного стану території. Результати проведеної оцінки наведені в табл. 7.1.

Чи може реалізація Програми спричинити	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел	-	-	+	+
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел	-	-	+	+
3. Погіршення якості атмосферного повітря	-	-	+	+
4. Появу джерел неприємних запахів	-	-	+	+
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату	-	-	+	+
Водні об'єкти				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води	-	-	+	+
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)	-	-	+	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти	-	-	-	-
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню	-	-	-	+
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод	-	-	+	+
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)	-	-	+	+
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту	-	-	+	+
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону	-	-	+	+
14. Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод	-	-	-	-
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або	-	-	-	-

ж шляхом порушення водоносних горизонтів)				
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів	-		-	-
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів	-	-	+	+
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки	-	-	-	-
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки	-	-	-	-
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами	-	-	+	+
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів	-	-	-	-
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару	-	-	-	-
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів	-	-	-	-
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу	-	-	+	+
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури	-	-	-	-
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель	-	-	-	-
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Програми та цілями місцевих громад	-	-	-	-
Біорізноманіття				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)	-	-	-	-
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві	-	-	-	-
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому	-	-	-	-
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин	-	-	-	-
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей	-	-	+	+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини	-	-	-	-
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)	-	-	+	+

Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території	-	-	-	-
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі	-	-	-	-
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків	-	-	-	-
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень	-	-	-	-
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги	-	-	-	+
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей	-	-	-	-
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки	-	-	+	+
42. Погіршення екологічного моніторингу	-	-	+	+
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження	-	-	-	-
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва	-	-	-	-
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів	-	-	-	-
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу	-	-	-	-
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії	-	-	-	-
48. Суттєве порушення якості природного середовища	-	-	-	-
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому	-	-	-	-
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?	-	-	-	-

На основі експертних оцінок, представлених в таблиці 7.1, можна зробити такі висновки щодо ймовірного впливу Програми на довкілля:

Екологічна збалансованість. Програма враховує принцип екологічної збалансованості і в цілому орієнтована на зменшення впливу на довкілля.

Атмосферне повітря. Однією з найважливіших екологічних проблем Одеської області є забруднення повітряного басейну викидами промислових підприємств (стаціонарні джерела забруднення). В результаті реалізації

програми не передбачається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану. А також посилення контролю за станом атмосферного повітря завдяки розробки та реалізації програми моніторингу повітря.

Водні ресурси. Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Натомість вона містить завдання та заходи спрямовані на захист, збереження та покращення стану водних ресурсів в межах Одеської області та її територіальних громад, які передбачають капітальний ремонт очисних споруд, а також розчистку русел річок. Тому має покращитися якість очищення стічних вод і якість поверхневих вод.

Відходи. Програмою передбачається низка заходів щодо рекультивації існуючих сміттєзвалищ, що не відповідають екологічним вимогам, розробка проектної документації щодо будівництва 7 сміттєпереробних комплексів (модулів) на території Одеської області, що дозволить досягти 100 % переробки відходів. В результаті прийняття програми буде вирішено ряд нагальних питань щодо поводження з відходами, що позитивно вплине на стан довкілля.

Земельні ресурси. Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель можуть спостерігатись при виконанні завдань програми направлених на розвиток та збереження зелених насаджень та природно-заповідного фонду Одеської області.

Вплив на біорізноманіття. В Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ). Навпаки, реалізація програми сприятиме забережню об'єктів природно-заповідного фонду, екомережі, а також поліпшення стану природоохоронних територій.

Вплив на культурну спадщину. Реалізація Програми не має призводити до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Вплив на населення і інфраструктуру. Програма не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області. Більше того, в наслідок виконання передбачених заходів, має знизитися рівень захворюваності населення та покращитись стан довкілля в цілому.

Екологічне управління, моніторинг та інше. Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки, натомість передбачає покращення стану атмосферного повітря, поверхневих вод, системи управління відходами. Реалізація програми має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей програми.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, відсутня.

Таким чином, реалізація Програма не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація заходів програми призведе до покращення екологічної ситуації на території Одеської області.

8. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Виходячи з впливів, оцінених у попередньому розділі Звіту, та міжнародному досвіді реалізації природоохоронних програм, заходи, що пропонуються в Програмі не передбачають прояви негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення. Проєкт Програми передбачає виконання великої кількості заходів, реалізація яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища. Основні заходи, що мають безпосередній вплив на навколишнє середовище Програми, наведені у таблиці 8.1.

Таблиця 8.1

Середовище довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
1	2
Клімат	<p>Просування спільних стратегій, інструментів та технічних заходів водного менеджменту для Нижнього Дунаю з метою підвищення ефективності попередження негативних наслідків зміни клімату PROCIMED</p>
Атмосферне повітря	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря Одеської області - Придбання та встановлення обладнання стаціонарних постів автоматизованої системи моніторингу атмосферного повітря в Одеській області - Забезпечення функціонування, модернізація та технічний супровід "Системи моніторингу в Одеській області" - Обслуговування стаціонарних постів автоматизованої системи моніторингу атмосферного повітря в Одеській області - Утримання пересувної мобільної лабораторії (оцінка відповідності, повірка і калібрування засобів виміральної техніки, метрологічне забезпечення і технічне навчання персоналу)
Водні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Будівництво каналізації по вулицям Квіткова, Красна, Садова, Центральна, ім. Панасенко капітана смт.Тарутине Одеської області - Реконструкція КНС-1 з добудовою блоку повної біологічної очистки стічних вод по технології BIOTAL продуктивністю 200 м³/добу з введенням першої черги продуктивністю 100 м³/добу в с. Бритівка Шабівської сільської ради Білгород-Дністровського району Одеської області - Реконструкція очисних каналізаційних споруд повної біологічної очистки м. Арциз Одеської області - Реконструкція мережі господарсько - побутової каналізації по вул. Отамана Головатого (від вул.Київська до вул. Миколаївська), I пров. Нижній, II пров. Нижній, III пров. Нижній, вул.Дружби, вул.Кравченко, I пров.Кравченко, I пров. Шевченко та каналізаційних очисних споруд по вул. Генерала Глібова, 84 в м. Біляївка, Одеської області - Виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво каналізаційної мережі села Корсунці Красносільської сільської ради - Капітальний ремонт каналізаційного колектору Ду 800мм за адресою: Одеська область, м. Чорноморськ, вул. 1 Травня (частково) - парк Молодіжний - 2 черга - Будівництво колектора зливної каналізації довжиною 925м від вул Данченка до вул. 1 Травня в м. Чорноморськ Одеської області - Будівництво каналізаційних мереж та очисних споруд в смт.

	<p>Любашівка Одеської області</p> <ul style="list-style-type: none"> - Будівництво напірного колектора та КНС по вул. Мельниченка у м. Подільськ, Одеської області - Будівництво каналізаційних очисних споруд у м. Березівка Березівського району Одеської області - Реконструкція споруд фізико - механічної очистки стічних вод на очисних спорудах господарсько-побутової каналізації у м. Білгород-Дністровському Одеської області - Виготовлення проектно-кошторисної документації "Реконструкція каналізаційних очисних споруд в м. Ананьїв Подільського району Одеської області" - Ліквідаційний тампонаж гідрогеологічних свердловин Одеської області (3653 свердловини які підлягають тампонажу) - Будівництво каналізаційних очисних споруд м.Теплодар Одеського району Одеської області - Коригування проектів аварійно-відновлювальних робіт насосних станцій селище Лиманське і с. Кучурган Роздільнянського району Одеської області (Молдавська ДРЕС) - Капітальний ремонт дамб, каналів з заміною енергоефективні 4-х насосів на Кучурганському водосховищі (Молдавська ДРЕС) - Паспортизація водойм Одеської області (869 водойм) - Відновлення приканальної дамби Скунда в Ренійському районі (відновлення західної частини) у т.ч. проектні роботи - Заходи з капітального ремонту та стабілізації стану аварійних ділянок дамби Хаджибейського лиману у м. Одесі - Капітальний ремонт ділянки захисної дамби шлюза Репіда - ІСРЗ на 97 км р.Дунай - Відновлення гідрологічного режиму річки Балай з прилеглими джерелами в межах с. Курісове Березівського району - Капітальний ремонт. Розчистка русла р.Сарата і захист від підтоплення с.Петропавлівка Саратського району Одеської області - Розробка проекту "Розчистка русла Великий Куяльник в Одеській області" 1-3 черги будівництва та його реалізація - Будівництво споруд водопостачання Куяльницького лиману з альтернативних джерел (Хаджибейський лиман) прісної води - Заходи з примусового наповнення водосховища Катлабух водою з річки Дунай
Земельні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Капітальний ремонт "Протиерозійні заходи на оз.Ялпуг на ділянці с. Озерне Ізмайлського району Одеської області, у т.ч. проектні роботи - Протизсувні заходи в прибережній зоні в районі 9-го мікрорайону м. Чорноморська Одеського району Одеської області
Лісові ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення санітарного стану зелених насаджень.
Природно-заповідний фонд	<ul style="list-style-type: none"> - Розроблення робочого проекту будівництва з'єднувальних гідротехнічних споруд Тузлівські лимани – Чорне море - Розробка документації із землеустрою з організації та встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду
Поводження з відходами	<ul style="list-style-type: none"> - Забезпечення екологічно безпечного перевезення, оброблення/ видалення відходів та небезпечних хімічних речовин (ртуті металеві і її відходів та ртутних термометрів) - Перевезення, зберігання, оброблення, видалення відходів виробництва, одержання і застосування біоцидів та фітофармацевтичних препаратів, включно з відходами пестицидів та гербіцидів, які не відповідають стандартам, мають прострочений термін придатності чи не придатні для використання за призначенням (код А4030) - Придбання зливної станції рідких відходів для впровадження системи збирання та утилізації рідких відходів, що утворюються на території Чорноморської територіальної громади

	<ul style="list-style-type: none">- Розробка проекту рекультивації полігону твердих побутових відходів (ТПВ) у с. Шабо, рекультивація полігону ТПВ с. Шабо- Реконструкція скидного каналу від Хаджибейського лиману до КНС-25 у м. Одесі- Реконструкція аварійного скиду від КНС-25 до Чорного моря у м. Одесі- Розробка робочої проектної документації щодо рекультивації території існуючих сміттєзвалищ в Одеській області (600 сміттєзвалищ які підлягають рекультивації)
--	--

9. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті два сценарії розвитку:

- оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації програми;
- гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується програма та за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки території Одеської області. Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля. За результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток області дещо ускладнений, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах регіону, продовження подальшого неефективного використання екологічних ресурсів.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на загальнодержавному та європейському рівнях, виявили необхідність прийняття програми. В інтересах ефективного та сталого розвитку Одеської області та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої програми.

При підготовці звіту про стратегічну екологічну оцінку труднощі не були виявлені.

В якості альтернативи було розглянуто «**Нульовий сценарій**» та його оцінка у випадку незатвердження зазначеного документу державного планування.

Дана альтернатива наближена до песимістичного сценарію, зокрема, в частині екологічного стану та здоров'я населення. У разі недосягнення поставлених задач, існує вірогідність зростання рівня екологічної, природної та техногенної небезпеки, а також їх синергетики, що в свою чергу буде мати негативний вплив та відобразиться на стані здоров'я населення. Також існує ризик посилення взаємозалежності екологічних та техногенних надзвичайних ситуацій та подій в результаті зростання антропогенного навантаження на навколишнє середовище, як результат зростання ступеню амортизації виробничої, транспортної та комунальної інфраструктури.

При підготовці Звіту про стратегічну екологічну оцінку були виявлені наступні труднощі:

- відсутність детальних методичних рекомендацій із здійснення СЕО;
- відсутність рекомендацій щодо вибору методів аналізу відповідно стадії документа державного планування;
- відсутність методики, що дозволяють здійснювати довгострокові прогнози впливу об'єкту на довкілля;
- відсутність актуальних даних характеристики сучасного стану складових навколишнього природного середовища, біорізноманіття, інвентаризації природних ресурсів та особливо моніторингу довкілля безпосередньо для території області, що розглядається, у відкритому доступі;
- відсутність у відкритому доступі текстових та графічних даних щодо моніторингу проявів екзогенних та ендегенних геологічних процесів.

10. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, короткострокових (на один рік), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, необхідно визначити:

зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення

негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;

періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;

- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Контроль за виконанням Програми покладається на Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану Програми. Під час моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Підсумки моніторингу підводяться один раз рік у вигляді звітів. Фіксуються та аналізуються:

- а) ступінь виконання кожного завдання проектах;

- б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції;

- в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проектів;

- г) оцінка потреб у фінансуванні;

- д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на

довкілля матиме Програма. Для оцінки повноти та якості реалізації програмних заходів здійснюватиметься щоквартальний моніторинг виконання заходів, що дасть змогу оперативно приймати необхідні управлінські рішення.

Під час здійснення моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання Програми та ступінь досягнення результатів. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану реалізації програми. Оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Відповідно до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля», у т.ч. для здоров'я населення, затвердженого Постановою КМУ від 16.12.2020 р. №1272 рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

- порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування);

- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування).

Моніторинг базується на розгляді індикаторів та аналізі досягнення запланованих цілей. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме виконання заходів Програми.

Слід зазначити, що окремі індикатори дозволяють оцінити прямі наслідки впливу реалізації заходів Програми на довкілля, окремі – опосередковані.

Для якісного проведення моніторингу необхідне забезпечення регулярності збору моніторингових даних за визначеними індикаторами та їх аналіз для врахування під час прийняття рішень щодо планування комплексу природоохоронних заходів у майбутньому. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справляє значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Моніторинг наслідків виконання Програми заплановано проводити один раз на рік. Оскільки Програма є документом державного планування з обмеженим терміном дії, пропонується здійснювати моніторинг її виконання, обмежившись періодом починаючи з наступного року після прийняття Програми до кінця строку її дії - 2028 року.

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми наведені в таблиці 10.1.

**Екологічні індикатори для моніторингу виконання документа
державного планування**

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
Природоохоронні території	Рівень заповідності території області, площа територій з особливим статусом охорони	га від загальної площі області / % від загальної площі області
	Площа відновлених земель та екосистем, площа рекультивованих земель та земель, на яких проводяться заходи з консервації	га від загальної площі області / % від загальної площі області
	Площа територій екологічної мережі	га від загальної площі області / % від загальної площі області
Управління відходами	Обсяг утворених ТПВ	т/рік
	Обсяг перероблених відходів	т/рік (% від загальної кількості)
	Кількість виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	одиниць
	Загальна площа виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	га
	Обсяг накопичених на виявлених несанкціонованих сміттєзвалищах відходів	тонн
	Площа рекультивованих сміттєзвалищ	га
	Площа рекультивованих стихійних сміттєзвалищ	га
Водні ресурси	Охоплення території області центральною системою водопостачання	% від загальної кількості
	Охоплення території області центральною системою водовідведення	% від загальної кількості
	Обсяги забору та використання свіжої води	м ³ /рік
	Обсяги скидання стічних вод у водні об'єкти	м ³ /рік
	Кількість автоматизованих постів спостережень за якістю поверхневих вод	од.
	Стан поверхневих водних об'єктів Одеської області	Якісні показники стану водних ресурсів у порівнянні з ГДК
Стан здоров'я населення	Захворюваність дитячого та дорослого населення на хвороби органів дихання	кількість випадків/рік
	Природний приріст, скорочення (–) населення	осіб
Атмосферне повітря	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря (від стаціонарних джерел викидів)	тонн
	Викиди парникових газів (CO ₂)	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів	тонн
	Кількість автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря	од.

На підставі проведеного аналізу, зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів та проєктів Програми не справить негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення, а також подає органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків. У такому разі зміни, що вносяться до документа державного планування, підлягають стратегічній екологічній оцінці.

11. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ЗА НАЯВНОСТІ

В рамках реалізації документа державного планування (Регіональної комплексної програми з охорони довкілля Одеської області на 2024-2028 роки) можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено; відсутня потреба у транскордонних консультаціях.

12. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Регіональна комплексна програми з охорони довкілля Одеської області на 2024-2028 роки (далі – Програма) розроблена Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, відповідно до:

- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»,
- Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»,
- Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р,
- Національного плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»,
- Постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»;
- Морська природоохоронна стратегія України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р.

Метою Програми є охорона, відновлення і моніторинг довкілля, перш за все природних територій, які підлягають особливій охороні, забезпечення екологічної безпеки і конституційних прав громадян на сприятливе навколишнє природне середовище.

Основними екологічними проблемними питаннями області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- необхідність забезпечення ефективного управління відходами неналежне поводження з побутовими і небезпечними відходами, перш за все через наявність на території області непридатних пестицидів та інших небезпечних відходів (відходи ртуті та її сполук);
- недосконалість системи Державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на території Одеської області;
- необхідність розроблення стратегій адаптації до зміни клімату або включення питань адаптації до зміни клімату до стратегій розвитку, а також до програм економічного і соціального розвитку;

- необхідність запобігання та усунення наслідків промислового забруднення та забруднення довкілля внаслідок збройної агресії російської федерації;
- збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів;
- наявність небезпечних об'єктів та споруд Молдавської ДРЕС на території області;
- зсувні геологічні процеси;

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів зі створення умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.